TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
ANABİLİM DALI
URDU DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE URDU DİLİNDE AD DURUM EKLERİNİN KURDUĞU YAPILAR VE İŞLEVLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Emel SİYLİM BAŞARIR

ANKARA-2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
ANABİLİM DALI
URDU DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE URDU DİLİNDE AD DURUM EKLERİNİN KURDUĞU YAPILAR VE İŞLEVLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Emel SİYLİM BAŞARIR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Asuman BELEN ÖZCAN

ANKARA-2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
ANABİLİM DALI
URDU DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

Emel SİYLİM BAŞARIR

TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE URDU DİLİNDE AD DURUM EKLERİNİN KURDUĞU YAPILAR VE İŞLEVLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Asuman BELEN ÖZCAN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	**İmzası**
Prof. Dr. Asuman BELEN ÖZCAN	
Prof. Dr. Nuriye BİLİK	
Dr. Öğr. Üyesi Aykut KİŞMİR	

Tez Sınavı Tarihi : ...13.12.2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(24../12../2019

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Emel SİYLİM BAŞARIR

İmzası

.....

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ iii
Tablo Listesi iv
Kısaltmalar iv
GİRİŞ 5
1.BÖLÜM 7
TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE URDU DİLİNİN GENEL DİL BİLİMSEL ÖZELLİKLERİ 7
1.2. DİL AİLESİ 11
1.2.1 Yapılarına Göre Diller 12
1.2.2. Kökenlerine Göre Diller 13
1.3. TÜRK DİLİ 14
1.3.1. Türkçenin Ses Bilgisi 14
1.3.1.1. Türkçede Seslerin Türleri 16
1.3.2. Türkçede Ses Uyumu 19
1.4. URDU DİLİ 22
1.4.1.Urdu Dili Alfabesi 23
1.4.2.Urdu Dili Yazı Sistemi 26
1.4.2.1. Urdu Dilinde Yazı İşaretleri 28
1.4.2.1.1. ـّ Şedde (Teşdid) 28
1.4.2.1.2. _ہ__ Cezm (Sükûn) 28
1.4.2.1.3. ـًـٍـٌ Tenvin 29
1.4.2.1.4. ء Hemze 29
1.4.2.2.Urdu Dilinde Sayılar ve Noktalama İşaretleri 29
1.4.3.Urdu Dilinin Ses Özellikleri 30
1.4.3.1. Kısa Ünlüler 32
1.4.3.2.Uzun Ünlüler 33
1.5. TÜRKÇEDE SÖZ DİZİMİ 35
1.5.1.Tümcenin Ögeleri 36
1.5.2. Sözlükçe (Lexicon) 38
1.6.URDU DİLİNDE SÖZ DİZİMİ 46
2. BÖLÜM 50
TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE URDU DİLİNDE DURUM VE İŞLEVLERİ 50
2.1.DURUM KAVRAMI 50
2.1.1. Urdu Dilinde Durum 52
2.2. URDU DİLİNDE DURUM EKLERİ 61
2.2.1.Urdu Dili Durum Eklerinin Kökeni 62
2.2.2.Belirtme ve Yönelme Durumu 63

1.2.2.1.کو'nun Kullanım Yerleri....66
2.2.3.1. Geçişli Eylemler....84
2.2.4.Bulunma(Kalma) Durumu....91
2.2.4.1. پر Edatı....93
2.2.4.2. تک Edatı....94
2.2.5. Ayrılma Durumu....95
2.2.6. Araç (Vasıta) Durumu....102
2.2.7. İlgi (Tamlayan) Durumu....103
ÖZET....112
ABSTRACT....113
KAYNAKÇA....114

ÖNSÖZ

İsimler, tümce içerisinde durum ekleri yardımıyla görev alırlar ve bu ekler, eylem ile isim arasında anlamsal ilişki kurar. Yapı bakımından eklemeli bir dil olan Türkçede ekler, Urdu diline göre sayıca çok daha fazladır. Eylem tümcelerinin biçimsel ve anlamsal çözümlemesi yapılırken eklerin rolü çok önemlidir.

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesi ve Urdu dilini öğrenme sürecinde zorluk çekilen konulardan biri olan *durum ekleri* üzerinde durulacaktır. Türkçe ve Urdu dilinin genel dil özelliklerine değindikten sonra durum eki kullanımları karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır. Çalışmada yer alacak olan tümceler, Pakistan'da konuşma ve yazı dilinde aktif olarak kullanılan eylem tümceleridir. Araştırmamızın, ülkemizde Urdu dili alanında yapılan çalışmalara katkı sağlayacağını ümit etmekteyiz.

Bu çalışmanın oluşturulması ve değerlendirilmesi sürecinde bana yol gösteren, değerli bilgilerini benden esirgemeyen, her zaman varlığıyla güç veren kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Asuman Belen Özcan'a, başından sonuna kadar beni desteklediği için teşekkürü bir borç bilirim. Yardım ve fikirlerine başvurduğumda her daim beni destekleyip katkıda bulunan Dr. Öğr. Üyesi Aykut Kişmir, Arş. Gör. Davut Şahbaz ve Okutman Gülsen Kayışlı'ya teşekkürlerimi sunarım.

Ankara-2019

Tablo Listesi

Tablo -1 Köken Bakımından Dil Aileleri

Tablo -2 Urdu Dili Alfabesi

Tablo -3 Urdu Dilinde Kullanılan 0-10 Arası Sayılar

Tablo -4 Noktalama İşaretleri

Tablo -5 Geniş Zaman, Şimdiki Zaman,Gelecek Zaman ve Geçmiş Zamanda Eylem Çekimleri

Tablo -6 Seslenme Durumu

Tablo -7 Sonu ا ya da ہ İle Biten Eril İsimler

Tablo - 8 Sonu ا ya da ہ İle Bitmeyen Eril İsimler

Tablo – 9 Sonu ی ile Biten Dişil İsimler

Tablo – 10 Sonu ی ile Bitmeyen Dişil İsimler

Tablo – 11 Urdu Dilinde Durum Ekleri

Tablo – 12 Türkçe ve Urdu Dilinde Kullanılan –DAn ve سے Durum Eklerinin İşlevleri

Tablo -13 Urdu Dilinde Kullanılan İyelik Ekleri

Kısaltmalar

AÖ : Ad Öbeği

EÖ : Eylem Öbeği

E : Eylem

N : Nesne

LAD : Language Acquisition Device (Dil Edinimi Mekanizması)

bkz. : bakınız

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

örn. : örneğin

GİRİŞ

Tezin Konusu

Tez çalışmasında, Türkiye Türkçesi (genellikle sadece *Türkçe* olarak da adlandırılır) ve Urdu dilinde kullanılan ad durum eklerinin yapısal ve işlevsel yönden incelenmesi ile elde edilen verilerin Türkçe konuşanlar için Urdu, Urdu konuşanlar için ise Türkçe öğrenim ve öğretim sürecine ivme kazandırması hedeflenmektedir.

Tezi yazarken aşağıdaki sorulara yanıt bulunmaya çalışılacaktır.

1. Türkçe ve Urdu dilinde kullanılan tümce yapıları arasında benzer ve farklı yönler nelerdir?
2. Yabancı dil olarak Urdu dilinin öğrenim ve öğretim sürecinde, ana dili Türkçe olanların karşılaştıkları güçlükler nelerdir?
3. Durum eklerinin karşılaştırmalı bakış açısıyla ele alınması, dil öğretim sürecine nasıl yansır?

Tezin Amacı ve Yöntemi

Türkiye'de ve dünya çapında son zamanlarda eğitim bilimi ve dilbilim ile disiplinler arası çalışmalar yapılarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde önemli adımlar atılmıştır. Ülkemizde pek çok üniversitede *Yabancılara Türkçe Öğretimi* alanında tezsiz yüksek lisans programları açılmakta, sertifikalar verilmektedir. Türkiye'de Urdu dili eğitimi, yalnızca üniversiteler bünyesinde verilmektedir. Türkçe yazılan Urdu dil bilgisi kitapları sınırlı sayıda olup genel dil bilgisi kurallarını içermektedir. Türkçe konuşanlar için Urdu öğretiminde karşılaşılan zor konulardan biri de *durum ekleri*dir. Bu tez çalışmasında öncelikle Urdu dili durum ekleri, Türkçede

olmayan dil yapıları, geçişli ve geçişsiz olarak kullanılan temel eylemler ve Türkçe karşılıkları verilerek ülkemizde Urdu dilini öğrenenler için kolaylık sağlanması hedeflenmiştir.

Tezin Sınırlılıkları

Analiz çalışması kapsamında verilen örnekler, Pakistan'da ve Türkiye'de gündelik hayatta sıklıkla kullanılan tümcelerden seçilmiştir. Eylemlerin analizi yapılırken birincil anlamları temel anlam olarak kabul edilmiştir. Urdu kelimelerin transkripsiyonu yapılırken Urdu-Türkçe, Türkçe –Urdu Sözlük (Eşref,Soydan,2012) başvuru kaynağı olarak kullanılmıştır.

Durum ekleri, yalın durum, yönelme durumu, belirtme durumu, bulunma durumu, ayrılma durumu, vasıta(araç) durumu ve ilgi (tamlayan) durumu ile sınırlı tutulmuştur.

Tezin Bölümleri

Tez iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Türkçe ve Urdu dilinin genel dil bilgisel özellikleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise durum ekleri ve işlevleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Tez çalışmasının, ülkemizde Urdu dilinin daha fazla tanınması ve bu dili öğrenenlere yardımcı olması açısından faydalı olacağını ümit etmekteyiz.

1.BÖLÜM

TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE URDU DİLİNİN GENEL DİL BİLİMSEL ÖZELLİKLERİ

Dil üzerine yaptığımız bu çalışmada öncelikle çeşitli kaynaklarda yapılan dilin tanımları ile başlamak uygun olacaktır.

Dil, çok yönlü sınırları belirlenemeyen çevreden ve toplumdan ayrı düşünülemeyen bir olgudur. Dil insana özgüdür, karmaşıktır, üreticidir, soyuttur ve doğuştandır. Doğan Aksan'a göre, ' dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyülü bir varlıktır'(2007: 11).

Dil, insanlar arasında anlaşmaya yardımcı olan, kendine özgü kuralları olan ve bu kurallar çerçevesinde gelişen, değişen ve yaşayan bir varlıktır. Beden dili de duygu, düşünce ve dileklerimizi anlatmamıza imkân sağlar.

Modern dil bilimin babası olarak kabul edilen Ferdinand de Saussure[1]'e göre dil, " bir terimler dizini değil, bir göstergeler dizgesidir; bizim genel dilde *sözcük* adını verdiğimiz şeyler değil, doğrudan doğruya insan zihnine özgü ruhsal birer iyelik olan göstergeler vardır"(Aksan, 2007:153). Bu düşünce aynı zamanda *göstergebilimin* de temellerini oluşturmuştur. Göstergenin, gösteren ve gösterilenden oluştuğunu savunmuştur. Dil kavramının toplumsal yanı olduğu gibi bireysel yanı da vardır ve Saussure buna söz (parole) der. Vardar, sözün tanımını şöyle yapar : "Dilyetisinin kişisel bir istenç ve anlak eylemiyle özdeşleşen bireysel yanı F. de Saussure'ün yaptığı ve birçok dilbilimcinin benimsediği ayrıma göre, toplumsal nitelikli dilden ayrı olan

[1] Ferdinand de Saussure, İsviçreli bir bilim insanıdır.26 Kasım 1857'de Cenevre'de doğmuş, 22 Şubat 1913'te Vaud kanyonunda vefat etmiştir. Özellikle yapısalcılık ve göstergebilim alanındaki kuramları ile tanınmaktadır.

söz, konuşan bireyin, kişisel düşüncesini anlatmak için dil dizgesini kullanmasını sağlayan birleşimleri ve bunların dışa iletilmesini olanaklı kılan anlıksal-fiziksel düzeneği kapsar"(2007 :180).

Aşağıdaki şemada göstergeyi oluşturan gösteren ve gösterilen ögelerinin karşılıklı ilişkisi verilmiştir:

Gösterge

/e v /

[2]

ses imgesi (gösteren) kavram (gösterilen)

Göstergenin bir başka özelliği ise *soyutluk* niteliği taşımasıdır. Bu, iki birim arasındaki ilişkinin *nedensiz* olmasına dayanmaktadır. Dilde belirli ses dizeleri, belirli kavramlara karşılık gelir. Türkçede /e/ /v/ ses dizesini duyduğumuz zaman, aynı dili konuşanların zihninde *"bir kimsenin ya da ailenin içinde yaşadığı yer, konut"* kavramı canlanır. *Ev* kavramının kendisine gösterenlik yapan /ev/ ses dizilişiyle hiçbir ilgisi yoktur. Farklı topluluklar, kendi içlerindeki anlaşmaya ve uyuma dayanarak aynı kavramı farklı ses bileşimleriyle dile getirirler. Örneğin; Urdu dilinde /g/ /ı/ /h/ /a/ /r/ ses dizesini duyan bir kişi de onun yine resimde görülen kavramı-gösterileni-karşıladığını bilir. Dillerin doğayı algılayış biçimleri farklıdır. Eğer aynı ve nedenli

[2] "Ev" sözcüğü söylendiğinde zihnimizde farklı ev tasarımlar oluşabilir. Kişinin yetiştiği çevreye, yaşam deneyimlerine, bulunduğu coğrafi koşullara göre değişebilir. Örneğin; iklim koşullarından ötürü özellikle Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan insanların zihninde ev tasarımı farklı olacaktır.

olsaydı o zaman dünya üzerinde tek bir dil olurdu ve gösterge düzleminde aynı kavrama karşılık gelen ses dizesi dillerde farklılaşamazdı.

"Eski dil çalışmalarında bazı filozofların dildeki nedensizliğe bazı nedenlilik açıklamaları getirmeye çalıştığı bilinir. Örneğin /o/, /u/ gibi seslerin bulunduğu sözcüklerle karşılanan nesne veya kişilerin yuvarlak ve şişman oldukları, /ı / , / i / sesleriyle kurulmuş sözcüklerle karşılanan nesnelerin ince ve uzun oldukları gibi tartışmalar açılabilmiştir. Ne var ki bunlar, dilin önyargıya, yanlış anlamaya ne denli açık bir olgu olduğunu göstermek dışında bir katkıda bulunmamıştır dil çalışmalarına" (Uzun,2004: 13). Belki de dilde ses yansımalı sözcüklerin -nedenlilik- iddiasının doğruluğunu ortaya koyabileceği tartışılmış olsa da diller arası kullanımda görülen farklılıklar bu tezi çürütmüştür. Örnek verecek olursak; köpeğin çıkardığı yüksek tondaki ses Türkçede 'hav hav' ile nitelenirken İngilizcede 'bark bark' olarak nitelenmesi, ilgili ortamlarda duyulan ses olguları aynı olsa bile dillerde farklı ses dizgeleriyle karşılandığını göstermektedir (Uzun, 2004).

Göstergenin bir diğer özelliği ise *çizgisel* oluşudur. *Kalem* göstergesini söylerken her sesin oluşum süresi vardır ve / m / sesi / l / sesinden önce sesletilmez. Tek tek önce / k / , /a/ , /l / , / e /, / m / ses imgelerinin oluşması gerekmektedir. Biz *kalem*deki seslerin tümünü bir anda söyleyemeyeceğimiz gibi bu seslerdeki sıralamayı da değiştiremeyiz, onu lamek ya da kamel … biçimlerinde sesletemeyiz. Ya da *düşe kalka* yı kalka düşe yapamayız, yaparsak dil bilgisel olarak kabul edilebilir olmaz (Aksan, 2009).

Dilin bir başka özelliği de *üretici* olmasıdır, dilsel bilgi üretmeyi sağlar. Dili öğrenme ve kullanma, daha önce karşılaştığımız tümceler yoluyla gerçekleşse de kuracağımız yeni tümce daha önce kurduğumuz ya da karşılaştığımız tümcelerle aynı

olmayabilir. Sınırlı sayıda sözcük ile sınırsız sayıda tümce üretebilir, metinler oluşturabiliriz.

"Saussure'ün gösterge kuramında göstergenin belirlenen nitelikleri arasında, onun -birbiriyle çelişkili gibi görünen- *değişebilirliği* ve *değişmezliği* de vardır. Değişmezlik kavramıyla anlatılan, bir göstergenin, onu kullanan toplum bakımından zorunlu olduğudur. Birey anadilini edinirken çevresinde hazır bulduğu, toplumun ona sunduğu dilin göstergelerini kullanır. Örneğin *tavşan* yerine bir başka göstergeden ya da ses bileşiminden yararlanamaz. Değişebilirlik ise her dilin sürekli bir değişik içinde olması nedeniyle göstergelerde de zaman içinde gerçekleşebilecek değişmeleri anlatır. Türkçeden örnek verecek olursak bugünkü *tavşan*'ın VIII. yüzyılda *tabışgan* biçiminde geçtiğini gösterebiliriz. Öte yandan dil planlamaları, dil devrimleri sırasında bir göstergenin unutularak yerini bir başkasına bırakması da bizce değişebilirliğin tanıklarındandır. Örneğin Türkçede *muallim'*in yerini *öğretmen*'in alması *inhisar* yerine *tekel*'in kullanılması da bu arada düşünülebilir"(Aksan, 2009: 35).

"N. Chomsky, dilsel edinci, konuşucu ve alıcının kendi anadili konusunda sahip olduğu sezgisel bilgi olarak tanımlar. Bu bilgi konuşan öznede örtük olarak bulunur; başka bir deyişle, edinç, her insanda gücül bir biçimde var olan dilsel bir dizgedir. Edinç; kendi anadilinde konuşan özneye bilmediği, işitmediği ya da söylemediği tüm tümceleri üretebilme ve onları anlayabilme olanağını verir. İşte bu edinç sayesinde, konuşan özne şu ya da bu tümcenin dilbilgisi kurallarına uygun olup olmadığını değerlendirir; kısacası dilbilgisel tümceleri, dilbilgisel olmayan tümcelerden ayırt eder. N. Chomsky, << özel edinç >> ve <<evrensel edinç >> ayrımını bir çocuğun anadilini öğrenmesini dikkate alarak gerçekleştirir. Ana babanın soyu, milliyeti ne olursa olsun, çocuk herhangi bir dili öğrenebilir; çocuk önceden hiçbir dile hazır değildir. İster Kongolu ister Türk, İngiliz, Çinli ya da Fransız olsun, çocuk yaşamının

ilk yıllarında anadili ile kuşatılmıştır. Türkçe konuşulan bir ortamda bir Çinli çocuk rahatlıkla Türkçeyi öğrenecektir. Çocuğun dili öğrenmesi, duyduğu tümcelerin basit bir yinelemesi ve taklidiyle gerçekleşmez. Çocuk dilin ilkelerini anlayacak, kendi kendine yeni tümceler üretecek yetenektedir"(Kıran, Z.,Kıran, A. E.,2013:207).

Chomsky, dili üçlü bir bağlantı olarak ele alır; *competence, performance, LAD.* Chomsky'e göre insanoğlunun beyni bir dil edinmek üzere planlanmıştır. Chomsky buna *Language Acquisition Device,* yani "dil edinimi mekanizması"der. Bu kavram, üç sözcüğün baş harflerinden oluşan LAD biçimiyle adlandırılmış ve yaygınlık kazanmıştır. Bebekler LAD sayesinde içine doğdukları dili edinir. İnsanların edindikleri dil hakkında beyinlerinde geliştirdikleri bilgiye *edinç* denir. Bu bireysel dil edinci için Chomsky *competence* terimini kullanır. Birey, edindiği soyut dil bilgisini (yani edincini) somut bildirişim durumlarında kullanır. Chomsky buna *performance* der, Türkçede *edim* denir (Huber, 2013: 71). Edim, edincin konuşucular tarafından dili kullanım boyutudur. Edimin gerçekleşmesi, pek çok dil dışı etkene göre kişiden kişiye büyük değişiklikler gösterebilir.Örneğin; tarlada çalışan bir işçinin edimi ile hastanede çalışan bir doktorun edimi birbirinden farklıdır. Aynı doktorun hafta sonu arkadaşları ile beraberken sergilediği edim ile görevi başındayken sergilediği edim aynı olmayabilir.

1.2. DİL AİLESİ

Dil ailesi, birbiriyle aynı kökten gelen akraba dil topluluğudur. Geçmişten günümüze kadar yeryüzünde var olan her kavmin, iletişim sağlamak amacıyla kullandığı bir dil olduğu düşünülürse, ne kadar kavim varsa o kadar da dil vardır denilebilir (Karaağaç,2013).

Yeryüzünde diller yapı ve köken akrabalıklarına göre şu şekilde sınıflandırılırlar:

1.2.1 Yapılarına Göre Diller

Yeryüzündeki diller yapı bakımından üç gruba ayrılır:

1.Tek heceli diller

2.Eklemeli diller

3.Çekimli diller

1.2.1.1.Tek Heceli Diller (Yalınlayan Diller)

Bu gruptaki dillerde sözcükler tek heceden oluşur. Cümlede bulunan sözcükler ek almaz ve biçim değişikliğine uğramazlar. Cümle içerisindeki sözcükler biçim bakımından birbirlerine çok benzedikleri için kelimelerin anlamlarını ayırt edebilmek, ancak kelimeler üzerine gelen vurgu ve tonlama sistemi ile mümkün olmaktadır. Çince, Tibetçe, Vietnam dili ve bazı Afrika ve Himalaya dilleri bu gruba girer.

1.2.1.2.Eklemeli Diller (Bağlantılı Diller)

Eklemeli dillerde tek heceli söz kökleri veya çok heceli söz gövdeleri ile ekler bulunmaktadır. Bu gruptaki dillerde çekim ve türetim sırasında sözcük kökünde herhangi bir değişiklik olmaz, türetme kelimeye gelen eklerle sağlanır. Bu ekler bazen başta bazen de sonda olabilir. Türkçe bu grubun en belirgin örneğidir. Bu grupta yer alan diğer dillerden bazıları Moğolca, Macarca, Japonca, Korece ve Fincedir.

1.2.1.3. Çekimli Diller (Bükümlü Diller)

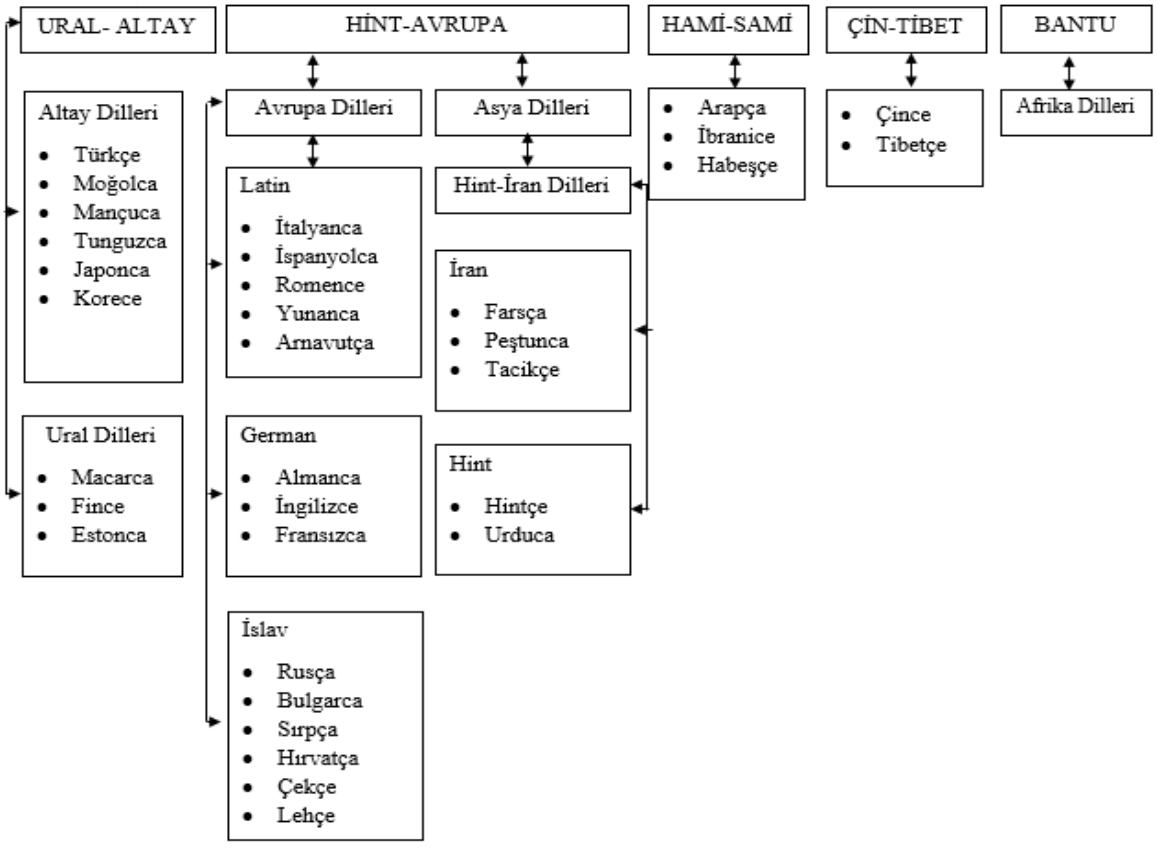
Çekimli dillerde de tek ve çok heceli kökler ile çeşitli ekler vardır. Ekler kelimenin başına, ortasına ve sonuna gelebilir. Ancak yeni kelime türetilirken veya çekim sırasında köklerde bir değişiklik meydana gelir ve bu değişiklik çoğu defa kökü tanınmaz hale getirir. Bu gruba giren dillere İngilizce, Almanca, Fransızca ve Arapça

örnek olarak verilebilir. Örneğin; Almancada 'gitmek' anlamına gelen *'gehen'* fiili, geçmiş zamanda çekime uğradığı zaman, eylem kökünde bulunan hem ünlü hem de ünsüzlerde meydana gelen değişiklik şu şekildedir: *gehen – ging- gegangen* .

1.2.2. Kökenlerine Göre Diller

Köken bakımından birbirine yakın olan akraba diller, dil ailelerini oluştururlar. Köken bakımından dillerin bir dil ailesi oluşturacak şekilde akrabalıklarının belirlenmesinde cümle yapısı, ses ve şekil yapıları, dillerin etimolojileri ve dillerde kullanılan ortak kelimeler esas alınır. Dillerin kökenlerine göre sınıflandırılması, uzun bilimsel çalışmalar ve karşılaştırmalı tarihsel dilbilim verileri ışığında mümkün olabilmiştir. Karaağaç, yeryüzündeki dilleri köken bakımından Tablo-1'de şu şekilde sınıflandırır(2013: 72) :

KÖKEN BAKIMINDAN DİL AİLELERİ

"Köken akrabalığı temelindeki sınıflama, aynı dil ailesinde yer alan ve akraba dilleri konuşan toplum veya milletlerin aynı soydan geldikleri anlamını taşımaz. Bunlar içinde aynı soydan gelen ve dilleri akraba olanlar bulunduğu gibi, ırk bakımından birbirleriyle hiçbir ilişkisi bulunmayanlar da vardır. Nitekim Hint-Avrupa dil ailesi içinde yer alan diller birbirleri ile soy bağı bulunmayan birçok toplum tarafından konuşulmaktadır. Ancak, bunlar arasında bir kültür bağının hatta bir kültür birliğinin bulunduğu da genellikle kabul görmektedir. Sonuç olarak, bir aile oluşturan bu diller herhangi bir soy ve ırk birliğine bağlı olmadan kökende ortak bir ana dile dayanan birbirinden türemiş; ancak, toplumdan dile yansıyan özel şartların gereği olarak zamanla değişip başkalaşmış olan dillerdir. Latinceden türemiş olan Fransız ve Roman dilleri gibi"(Korkmaz, 2009: LXIV-LXV).

1.3. TÜRK DİLİ

Türkçe Ural-Altay dil ailesinin Altay koluna mensup batıda Balkanlar'dan başlayıp doğuda Hazar Denizi sahasına kadar konuşulan sondan eklemeli bir dildir. "Türkçe VI. yüzyıl başlarında devlet kuran Köktürklerin dili olarak *Türk* adı ile birlikte tarih alanına girmiş sayılır. Türkçenin en eski örneklerini VII. yüzyıl ortalarından başlayarak *Yenisey, Orhon* ve *Talas* bölgelerinde dikilmiş taş anıtlar üzerinde, mezar taşları üzerinde ve başkaca yazıtlarda buluyoruz. Bu dile *Köktürkçe,* bu en eski Türk yazısına da *Köktürk Yazısı* diyoruz"(Banguoğlu,2015: 14).

1.3.1. Türkçenin Ses Bilgisi

Berke Vardar *Açıklamalı Dilbilim Terimler Sözlüğü*'nde sesin iki tanımını yapmıştır: "1.Kulağın algıladığı titreşim. 2.Akciğerden gelen havanın etkisiyle sesleme örgenlerinde oluşan titreşimdir"(2007:167). "En küçük gramer birliklerinden en büyük birlik olan cümleye kadar dili meydana getiren bütün şekillerin bünyesinde *ses* adını verdiğimiz en küçük ve en basit dil unsurları bulunur. Ses parçalanamayan

en küçük gramer birliğidir ve dilin en küçük parçasıdır"(Ergin,2013: 29). "Ses, bir nesnenin titreşmesi sonucunda, nesne ile hava boşluğu arasında oluşan enerji türüdür" (Karaağaç,2010: 18). Dildeki sesleri yazıya geçirmek için kullanılan en küçük yazı birimine *harf* denir. Bir dildeki sesleri karşılayan harflerin sıralı topluluğuna *alfabe* [3] denir.

Bir dilin ses dizgesini oluşturan seslerin nerede ve nasıl çıkarıldıklarını, geçirdikleri evrimi, konuşma organlarının işleyişini inceleyen, sesleri söyleyiş ve akustik özelliklerine göre sınıflandıran bilim dalı sesbilimdir(Ergenç,2002: 25). Dildeki seslerin tanımlanması ve sesler arasındaki farklılıkların ve benzerliklerin belirlenmesini sağlar. Dillerin ses yapıları arasında benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da vardır. Bir sözcük bir veya birden fazla sesten oluşur. Ünlü ve ünsüzler bir araya gelip seslem oluştururlar. Türkçede muhtemel olan ses dizilmeleri şu şekildedir:

Ses dizilmeleri	Örnek
tek ünlüden oluşan seslem =	o
bir ünsüz + bir ünlüden oluşan seslem =	bu
bir ünlü + bir ünsüzden oluşan seslem =	un
bir ünsüz + bir ünlü + bir ünsüzden oluşan =	tuz
bir ünlü+ iki ünsüzden oluşan seslem =	ilk
bir ünsüz + bir ünlü+ iki ünsüzden oluşan seslem=	Türk

[3] (Alm. *Alphabet*, Fr. *alphabet*, İng. *alphabet*) Türkçeye *alfabe* olarak geçmiştir, son zamanlarda *alfabe*nin karşılığı olarak *abece* terimi kullanılmaya başlansa da biz tezimizde *alfabe* terimini kullanmayı tercih ettik. *Abece* bir dili yazıya dönüştürmek için kullanılan her türlü yazılı biçimler dizgesi; özellikle sesleri ya da ses dizilişlerini belirten ve uzlaşımsal bir düzen içinde sunulan yazaçların tümü (örn. Türk abecesi, Çin abecesi) (Vardar, 2007: 11).

iki ünsüz + ünlü + ünsüzden oluşan seslem = tren (Türkçenin ses yapısına uygun değildir.)

iki ünsüz + ünlü + ünsüz + ünsüz (Türkçede bu seslem türü yoktur.)

Tüm dillerdeki seslem türleri sınırlı sonlu sayıdadır. Türkçenin ses diziminde ünlü+ünsüz+ünlü+ünsüz biçiminde dizilmeler vardır. Türkçede birden fazla ünlü ya da ünsüz yığılması bulunmaz fakat bazen sözcüğün sonunda iki ünsüz görülebilir; *turp* örneğinde olduğu gibi.

1.3.1.1. Türkçede Seslerin Türleri

Türkiye'de 1928 yılından beri Latin Alfabesinden uyarlanan 29 harfli bitişik yazı örneği kullanılmaktadır. Türkçede sesler çıkış biçimine göre ikiye ayrılır:

1.3.1.1.1. Ünlüler

Ünlü kavramı için Berke Vardar, "akciğerlerden gelen havanın ses yolunda herhangi bir engelle karşılaşmadan akışı ve ses tellerinin titreşmesi sonucu oluşan biçimlendiricilerin çok belirgin bir yapı ortaya koyduğu ses (örn. [a] , [e] , [i], vb)." tanımını yapmaktadır (2007: 206).

Türkçede sekiz tane ünlü bulunmaktadır.

Büyük ünlüler (majuscule) şunlardır:

A E I İ O Ö U Ü

Küçük ünlüler (minuscule) şunlardır :

a e ı i o ö u ü

Ünlülerin çıkarılışında en önemli görevleri üstlenen organlar dil, çene ve dudaklardır. Bu nedenle ünlülerin tanımsal ayrımlanması bu organların durumuna göre yapılır.

Türkçenin ünlülerini Ergenç aşağıdaki gibi sınıflandırmıştır(2002: 20-21):

1. Çene açısının durumuna göre:

   Geniş ünlüler (*wide vowel*): a, e, o, ö

   Dar ünlüler (*narrow vowel*): ı, i, u, ü

2. Dudakların biçimine göre:

   Düz ünlüler (*unrounded vowel*) : ı , i, a, e

   Yuvarlak ünlüler (*rounded vowel*) : o, ö, u, ü

3. Dilin devinimine göre:

   Arkadil ünlüleri (*back vowel*) : ı, a, o, u

   Öndil ünlüleri (*front vowel*) : i, e, ö, ü

   Öndil ünlüleri de kendi aralarında ikiye ayrılır:

   Yuvarlak öndil ünlüleri : ö, ü

   Düz öndil ünlüleri : i, e

1.3.1.1.2. Ünsüzler

"Akciğerlerden gelen havanın ses yolunda bir kapanma ya da engelle karşılaşması sonucu oluşan ses (örn.[p], [d] , [c] , vb.). Ünsüzler kapanma ya da engelin türüne ve yerine göre sınıflandırılan, titreşimsizleri dönemsel olmayan, gürültü niteliği taşıyan seslerdir" (Vardar, 2007: 207). Türkçede 21 tane ünsüz vardır.

Büyük ünsüzler(majuscule) şunlardır:

B C Ç D F G Ğ H J K L M N P R S Ş T V Y Z

Küçük ünsüzler (minuscule) şunlardır :

b c ç d f g ğ h j k l m n p r s ş t v y z

Konuşma seslerinin ikinci büyük kümesini oluşturan ünsüzler, engelli seslerdir. Çıkarılışları sırasında konuşma organlarının herhangi bir yerinde tutuklanırlar ve bunun sonucu olarak bir sürtünme ya da patlama biçiminde oluşurlar. Ergenç, ünsüzleri çıkış biçimlerine, yerlerine ve ses tellerinin durumuna göre aşağıdaki gibi sınıflandırır (2002: 21-22) :

1. Çıkış biçimlerine göre:

   Patlamalı ünsüzler(*plosive*) : b, d, g, p, t, k

   Geniz ünsüzleri (nasal) : m, n

   Çarpmalı ünsüzler (*rolled*) : r

   Yan daralma ünsüzleri *(lateral):* l

   Sürtünücü ünsüzler (fricative) : c, ç, f, h, j, s, ş , v, y, z

2. Çıkış yerlerine göre:

Çift dudak ünsüzleri *(bilabial*) : b, p, m

Dudak- diş ünsüzleri (labiodental) : f, v

Dilucu – dişardı ünsüzleri *(dental)* : d, t

Dilucu – dişeti ünsüzleri *(palato – alveolar)* : n, r, s, z

Dil- öndamak ünsüzleri *(alveo- palatal) :* c, ç, j , ş , y

Dilucu – öndamak ünsüzleri (*apical – palatal*) : l

Gırtlak ünsüzleri *(glottal) :* h

3. Ses tellerinin titreşimine göre :

Ötümlü ünsüzler *(voiced) :* b, c, d, g, l, m, n, r, v, y, z

Ötümsüz ünsüzler *(voiceless) :* ç, f, h, k, p, s, ş, t

1.3.2. Türkçede Ses Uyumu

Türkçe sondan eklemeli bir dil olduğu için ünlü uyumu sözcük yapılanışında önemli rol oynar.

öncül ardıl$_1$ ardıl$_2$

öncül ardıl$_1$'i, ardıl$_1$ de ardıl$_2$'yi yönetir. Öncül en sondaki ünlüyü biçimlendiremez, hepsi kendinden sonra gelen hecedeki ünlüyü biçimlendirir.

İlk uyum ön ve art ünlülerle ilgilidir. Öncülün son hecesindeki ön ya da art ünlüler, ardıllarında da aynı tür ünlülerin bulunmasını zorunlu kılar.

Türkçenin en önemli ses kurallarından biri olan *Büyük Ünlü Uyumu,* sözcüğün ilk seslemindeki ünlünün, kendisinden sonra gelen seslemdeki ünlüyü kendine benzetmesi olarak tanımlanır. Kalın ünlülerden (a,ı,o,u) sonra kalın, ince ünlülerden (e,i,ö,ü) sonra ise ince ünlü gelir: *yakışıklı, oduncu, çiçekçi, kömürlük* vb.

Türkçeye yabancı dillerden geçmiş kimi sözcükler, ünlü uyumu kuralına uymaz. Bunlardan bazıları; *telefon, mobilya* vb.

Öz Türkçe oldukları halde ünlü uyumu kuralına uymayan sözcükler de bulunmaktadır. Bu kelimelerin asıl halleri uyumluyken zamanla seslemleri değişmiş, uyumdan uzaklaşmışlardır. Bunlardan bazıları; *anne (< ana), elma (<alma*) gibi.

Türkçede bir diğer önemli kural ise *Küçük Ünlü Uyumu* kuralıdır. Bu kurala göre öz Türkçe sözcüklerde düz ünlü (a, e, ı, i) den sonra düz ünlü bulunması gerekir: *havalı, sessiz, biber, ısırgan* vb.

Küçük ünlü uyumu kuralında yuvarlak ünlüler (o, ö, u, ü)'den sonra düz-geniş (a, e) ya da yuvarlak – dar (u, ü) ünlü gelmelidir: *öğretmen, dürüm, ulus* vb. Uyum gösteren eklerin biçimbirimleri ve altbiçimcikleri şu şekildedir: [4]

[4] "Biçimbirim, neredeyse sloganlaşmış "anlamlı en küçük birim" tanımıyla sözcükten daha küçük parçalara ulaşmayı sağlayan ama aynı zamanda sözcükbirimi de kapsayabilen bir terimdir. Biçimcik, biçimbirimin sesbilgisel içerik kazanarak gerçekleşmiş biçimi veya biçimlerinden biridir. Birden fazla biçimciğin oluştuğu durumlarda biçimbirim, altbiçimciklenme (allomorphy) sergiliyor demektir. Altbiçimciklenme sergileyen bir biçimbirimin,sayısı birden fazla olan her biçimciği birer altbiçimciktir (allomorphy).Biçimbirim, olası tüm sesbilimsel gerçekleşmeleri temsil eden bir birim olduğu için, gösterimi de olası biçimlenişlerinden hareketle bir soyutluk gerektirir. Yazıdaki gösterimi, bu soyutluğu çengelli ayraç ({ }) içine alarak anlatır" (Uzun, 2006: 20-23)."Köşeli parantez değişken biçim birimleri veya alt ses birimleri gösterir: [ ] ; // ise ses birimleri gösterir. Örneğin; görülen geçmiş zaman eki [-DI] şeklinde gösterilir. Bu gösterim [-dı, -di ; -tı , ti ; -du, -dü ; -tu, - tü] gösterimine denktir. Ancak bazen ses birim işareti biçim birimlerin gösteriminde de kullanılmaktadır. Biçim birimleri göstermek üzere { } işareti de kullanılır. Büyük harfler değişen ses birimleri, küçük harfler değişmeyen ses birimleri gösterir. – DIr : -dır / -dir , -tır / -tir ; -DUr : -dur / -dür, -tur / -tür" (Eker,2006: 336).

biçimbirim	*altbiçimcik*		
{ AcAk }	[acak], [ecek]	gel-ecek	kal-acak
{ lI }	[lı], [li], [lu], [lü]	alım-lı	güneş-li, bulut-lu, hüzün – lü
{ lIk}	[lık], [lik], [luk], [lük]	orman-lık	zeytin-lik tuz-luk ön-lük

Büyük ünlü uyumuna uymayan bazı ekler de vardır. Bunlar, eklendikleri tabandan hiç etkilenmezler*: gel-i-yor, uyur-ken, akşam –ki, sabah-leyin, mavi-mtırak* vb.

Türkçenin bir diğer önemli ses olayı ise *ünsüz uyumu* ya da *ünsüz benzeşmesi*dir. Bu uyum, sözcüğün kök ya da gövdesinde bulunan son sesteki ünsüzün, kendisinden sonra gelen ekin başındaki ünsüzle benzeşmesidir. Son ses ötümlüyse gelen ekteki ünsüz, ötümlü; ötümsüz ise gelen ekteki ünsüz, ötümsüz olur. Eğer sözcüğün öncül ünlüsü kalın (a,ı,o,u) ise kalın, ince (e,i,ö,ü) ise ince ünlü gelir. Aynı zamanda sözcüğün öncül ünlüsünde düz ünlü (a,e,ı,i) den sonra düz ünlü; yuvarlak ünlü (o,ö,u,ü) den sonra ya düz- geniş (a,e) ya da dar- yuvarlak (u,ü) ünlü gelmesi gerekir. Kural ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir:

al { -DI }	aldı	sol { - DI }	soldu
çık { -DI }	çıktı	sus { -DI}	sustu
gel {-DI }	geldi	yüz { -DI }	yüzdü
iç { - DI }	içti	göç { -DI }	göçtü
		araba {-DA}	arabada
		ev { -DA}	evde
		ağaç {-DA}	ağaç-ta
		geçit { -DA}	geçit-te

Türkçenin genel sesbilim kurallarından biri de şudur: Ötümlü - patlamalı bir ünsüzle (/p/ /ç/, /t/, /k/) biten sözcüklerden sonra ünlü ile başlayan bir ek gelirse sözcük sonundaki ünsüz ötümlüleşir yani yumuşar. Aşağıda örnekleri verilmiştir:

sokak – ı ⟶ soka**ğ**ı

kitap – ı ⟶ kita**b**ı

ağaç – ı ⟶ ağa**c**ı

geçit – i ⟶ geçi**d**i

Bu kurala uymayan bazı tek heceli ve tek heceli olmayan kelimeler de vardır. Bu kelimeler, ünlü ile başlayan herhangi bir ek aldıklarında kelime sonunda bulunan ünsüz yumuşamaz: *Et, ot, it, süt, gölet, dönüt, aç, ak, at, dik, geç, ahlak, hukuk, erzak, merak, mikroskop, ek, yapıt* vb.

1.4. URDU DİLİ

Hint-Avrupa dil ailesine ait olan Urdu dili, Pakistan'ın hem milli hem de resmî dilidir. Urdu diline, Pakistan ile Hindistan'ın yanı sıra Bangladeş, Afganistan, Nepal ve ana dili konuşucularının yoğun olarak yaşadığı Orta Doğu, Avrupa, Amerika ve Kanada gibi pek çok ülkede rastlanır. Hindistan Alt-Kıtasında konuşulan Urdu dili, Müslümanların Hindistan'a gelmelerinden sonra, yerli halkla aralarındaki toplumsal, sosyal gereksinimleri karşılamak ve iletişim kurmak için Arapça, Farsça ve daha birçok yerli dili karıştırarak ortaya koydukları bir dildir(Eşref,Soydan,2012;Kişmir,2017; Özcan,2012).

Urdu (Ordu) kelimesi, Türkçe ve Tatarca bir kelime olup bir devletin silahlı kuvvetlerinin tamamını veya askerin konakladığı yeri; kışlayı ifade etmektedir (Eşref, Soydan,2012:7;Bulgur,2007).Cengiz Han'ın ardıllarının ordugâhlarına 'Urdu-i

Mutalla (Altın Ordu) (Bilik, Özenç, 2007: 25; Bulgur,2007: XVIII) denilmiştir. Urdu dili, şiir içinde kullanıldığında bir dönem *"Rihta"* adıyla anılmıştır(Frowde,1909; Bilik, Özenç,2007).

Hindistan ve Pakistan'ın ortak kültürel değerlere sahip olmasında Delhi-Türk Sultanları ve Babür soyundan gelenlerin bırakmış olduğu mimari eserler, sanata ve edebiyata verdikleri önem etkili olmuştur. Urdu dili hızla gelişmiş, zaman içerisinde şiir başta olmak üzere diğer edebi türlerde de yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır (Kişmir,2019).

1.4.1.Urdu Dili Alfabesi

Urdu alfabesi Arapça, Farsça ve Hindī dilinden pek çok ses içermektedir. Alfabeye göre harflerin dizimi aşağıdaki gibidir:

ا ب پ ت ٹ ث ج چ ح خ د ڈ ذ ر ڑ ز ژ س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق

ک گ ل م ن و ہ ھ ی ے

Harfler kelime içerisinde bulundukları yere bağlı olarak şekil değiştirebilirler. Harflerin başta, ortada ve sonda olmak üzere üç farklı biçimleri vardır ve bunlar Tablo-2'de şu şekilde verilmiştir:

Tablo-2

Urdu Dili Alfabesi

sonda	ortada	başta	transkripsiyon	harfin okunuşu	harf
ـا	ـا	ا	a-e	elif	ا
ـب	ـبـ	بـ	b	be	ب
ـپ	ـپـ	پـ	p	pe	پ
ـت	ـتـ	تـ	t	te	ت
ـٹ	ـٹـ	ٹـ	ṭ	ṭe	ٹ
ـث	ـثـ	ثـ	ṣ	ṣe	ث
ـج	ـجـ	جـ	c	cim	ج
ـچ	ـچـ	چـ	ç	çe	چ
ـح	ـحـ	حـ	h	he	ح
ـخ	ـخـ	خـ	ḫ	ḫe	خ
ـد	———	———	d	dal	د
ـڈ	———	———	ḍ	ḍal	ڈ
ـذ	———	———	z̲	zal	ذ

ر	ـــــــ	ـــــــ	r	re	ر
ڑ	ـــــــ	ـــــــ	ṛ	ṛe	ڑ
ز	ـــــــ	ـــــــ	z	ze	ز
ژ	ـــــــ	ـــــــ	j	je	ژ
س	سـ	سـ	s	sin	س
ش	شـ	شـ	ṣ	ṣın	ش
ص	صـ	صـ	ṣ	suad	ص
ض	ضـ	ضـ	ż	żuad	ض
ط	طـ	طـ	ṭ	ṭoe	ط
ظ	ظـ	ظـ	ẓ	ẓoe	ظ
ع	عـ	عـ	a-e '	‘ayn	ع
غ	غـ	غـ	ğ (ġ)	gayn	غ
ف	فـ	فـ	f	fe	ف
ق	قـ	قـ	ḳ	ḳaf	ق
ك	كـ	كـ	k	kef	ك

ل	ـلـ	لـ	l	lam	ل
م	ـمـ	مـ	m	mim	م
ن	ـنـ	نـ	n	nun	ن
ں		———	n	nazal n	ں
و	———	———	v ō ū o u	vav	و
ہ ۂ	ـہـ	ہـ	h, a	he	ہ
ھ	ـھـ	ھـ	h	do çeşm-i he	ھ
ے	ـیـ	———	ē	ya-yı meçhul	ے
ی	ـیـ	یـ	y, ī	ya-yı maruf	ی

1.4.2.Urdu Dili Yazı Sistemi

Urdu yazı sisteminde, Arapça ve Farsçanın yazı sistemi esas alınmıştır. Urdu dili, sağdan sola doğru harflerin yan yana gelerek birleşmesiyle kelimelerin oluştuğu bir yazı sistemine sahiptir. Harfler, birleşen ve birleşmeyen olmak üzere iki gruba ayrılmıştır:

1. gruptaki harfler: ا ر ڑ د ڈ ز ذ ژ و
2. gruptaki harfler:

ب پ ت ٹ ث ج چ ح خ س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ک گ ل م ن و
ہ ھ ی ے

Gruplara ayırdığımız bu harfler kelime oluşturmak için bir araya geldiklerinde yazım kuralları açısından izlemeleri gereken adımlar şu şekildedir:

Kural 1:

Birinci gruptaki harfler kendi aralarında bir araya gelip kelime oluşturacakları zaman birbirleriyle birleşmezler.

gün **rōz** روز Urdu Dili **urdū** اردو ses **āvāz** آواز

kapı **darvāzah** دروازہ

Kural 2:

İkinci gruptaki harfler ise kendi aralarında bir araya gelip kelime oluşturacakları zaman birbirleriyle birleşirler.

elma seyb سیب ders sabiḳ سبق orman **cangal** جنگل

tuz **namak** نمک sevgi,aşk **muḥabbat** محبت gözlükçü ‘ **aynak** عینک

Kural 3:

Birinci gruptaki harfler ikinci gruptaki harflerden sonra gelirse harf ile birleşik yazılır.

su **pānī** پانی keçi **bakrā** بکرا kitap **kitāb** کتاب

erkek çocuk **laṛkā** لڑکا serçe **çiṛyā** چڑیا çiçek **phūl** پھول

Kural 4 :

Birinci gruptaki harfler ikinci gruptaki harflerden önce gelirse harf ile ayrı yazılır.

Birinci gruptaki harfler kendilerinden sonra gelen hem birinci hem de ikinci grup harfler ile birleşmezler.

cevap **cavāb** جواب saygı ‘**izzet** عزت yardım **madad** مدد

balon **ğubārah** غبارہ yaşam **zindgī** زندگی

1.4.2.1. Urdu Dilinde Yazı İşaretleri

1.4.2.1.1. ـّـ Şedde (Teşdid)

Üzerine yazıldığı harfi çift okutur.

kedi **billī** بلّی köpek **kutta** کتّا

Ancak ن ile biten fiil köklerinde, mastar eki fiilin köküne dâhil edilmez, tekrar yazılır. بنانا (banā –nā) yapmak, بننا (ban-nā) ol-mak, جاننا (cān-nā) bilmek (Bilik, Özenç, 2007: 28).

1.4.2.1.2. _ہ__ Cezm (Sükûn)

Üzerinde bulunduğu harfi kendinden önceki harf ile bağlar ve harfin hareke almadığını gösterir. Yani cezm almış harften sonra ünlü yoktur.

emir **ḥukm** حکْم kırmızı **surḫ** سرْخ

1.4.2.1.3. ً ٍ ٌ Tenvin

Sadece Arapça kelimelerin son harfinin üstünde görülür. Aynı zamanda iki üstün (Fethateyn**)**, iki esre (Kesrateyn**)** ve iki ötre **(**Dammeteyn**)** de denmektedir. Tenvin, iki üstün ise beraberinde bulunduğu harfi *an-en,* iki esre ise *ın-in*, iki ötre ise *un-ün* sesi ile okutur. Arapçada *an-en* sesini veren iki üstünlü tenvin Urdu dilinde daha çok kullanılır.

فوراً **fouran** hemen,derhal

تقریباً **taḳrīban** yaklaşık olarak, tahminen

1.4.2.1.4. ء Hemze

Bir kelimede iki uzun ünlü yan yana geldiği zaman ikinci uzun ünlünün üzerine koyulur ve harfleri okuma kolaylığı sağlar. Transkripte ’ ile gösterilir.

ağabey bhā’ī بھائی çay çā’ē چائے

1.4.2.2.Urdu Dilinde Sayılar ve Noktalama İşaretleri

Urdu dilinde kelimelerin yazımı sağdan başlayıp sola doğru giderken, sayıların yazımı evrensel bir nitelikte olup soldan sağa doğrudur. 0-10 arası sayılar Tablo-3’te verilmiştir:

Tablo -3

Urdu Dilinde Kullanılan 0-10 Arası Sayılar

0	۰	6	٦
1	۱	7	۷
2	۲	8	۸
3	۳	9	۹
4	۴	10	۱۰
5	۵		

Urdu dilinde kullanılan noktalama işaretleri Tablo-4'te verilmiştir:

Tablo – 4

Noktalama İşaretleri

Nokta	۔	İki nokta üst üste	:
Soru İşareti	؟	Kesme İşareti	٬
Virgül	،	Ünlem	!
Noktalı virgül	؛	Tırnak	“ ”
Parantez	( )	Köşeli Parantez	[ ]

1.4.3.Urdu Dilinin Ses Özellikleri

Urdu dilinde büyük harf yoktur. Urdu dili Arap harfleriyle sağdan sola doğru yazılır. Ünsüzlerin her birinin yazıda gösterimi varken ünlülerde durum değişkenlik gösterir ve bu durum ünlünün kısa ya da uzun olmasıyla ilgilidir. Urdu alfabesinde kısa ünlüleri gösteren herhangi bir harf bulunmaz. Harfin üstüne ve altına koyulan *hareke* adını verdiğimiz yazı işaretleri kullanılır, ünlüleri karşılayan harfler ise alfabede mevcuttur.

Urdu dilindeki seslerin sınıflandırması aşağıdaki gibidir:

Çiftdudaksıl: ب ـ بھ ـ پ ـ پھ ـ م ـ ف ـ و

Dilucu – Dişardı : ت ـ تھ ـ د ـ دھ ـ ر ـ ز ـ ل ـ س – ن

Dilönü- Sert damak: ج ـ جھ ـ چ ـ چھ ـ ژ ـ ش ـ ی

Damaksıl: خ ـ ک ـ کھ ـ گ ـ گھ ـ غ

Hindī diline özgü olup Urdu dili alfabesinde kullanılan sesler şunlardır:

Göğüsten gelen patlamalı sesler : گھ ـ کھ ـ ڑھ ـ ڈھ ـ دھ ـ چھ ـ جھ ـ تھ ـ پھ ـ بھ

Yine Hindī dilinden Urdu diline geçen üst damaksıl sesler şunlardır:

Üst damaksıl sesler : ڑھ ـ ڑ ـ ڈھ ـ ڈ ـ ٹھ ـ ٹ

نھ-مھ- لھ-ڑھ-رھ ile herhangi bir kelime başlamaz ve نھ- مھ-رھ-پھ ile herhangi bir kelime bitmez (Bilik,2008:57).

Hindī, Farsça ve Urdu dilinde ortak kullanılan sesler şu şekildedir:

ب ـ ت ـ ج ـ د ـ ر ـ س ـ ش ـ ک ـ ل ـ م ـ ن ہ ـ و ـ ی

Urdu diline geçmiş üç Hindī ses de Farsçada kullanılmaktadır. Bunlar; پ ـ گ ـ چ

Urdu dili Hindī, Farsça ve Arapçanın bir araya gelmesiyle oluşmuştur, bu yüzden Urdu dilinde bu dillerin tüm harfleri bulunmaktadır. Abdulhak harfleri şu şekilde gruplandırır (Abdulhaq,2012: 23):

Arapçaya özgü harfler şunlardır:

ث، ح، ص، ض، ط، ظ، ع، ق، ذ[5]

ٹ، ڈ، ڑ Hindī diline özgüdür. Arapça ve Farsçada bulunmaz.

ز، ف، غ، خ sesleri Hindī dilinde yoktur, Arapça ve Farsçada vardır.

ژ Farsçaya özgüdür, Hindī ve Arapçada bulunmaz.

[5] ذ eski Farsçada görülür ve şimdi bile bazı Farsça kelimeler ذ ile yazılır.

رھ، لھ، مھ، نھ Urdu dilinde olup Hindī dilinde olmayan birleşik seslerdir.

Urdu dilindeki kısa ve uzun ünlüler Tablo – 4'te ayrıntılı bir şekilde verilmiştir:

Tablo – 4

Urdu Dilindeki Kısa ve Uzun Ünlüler

Kısa ünlüler			Uzun ünlüler		
Zaber(fetha,üstün)	(ـَ)	/a / , /e /	elif, medli elif	/ ā /	ا آ
Zeyr(kesre,esre)	(ـِ)	/ i /	vav	/ ū /	و
Peş (zamme,ötre)	(ـُ)	/ ō / / u /	yay-ı maruf (çhōṭī ye)	/ ī /	ی
			yay-ı meçhul (baṛī ye)	/ē /	ے

1.4.3.1. Kısa Ünlüler

Urdu dilinde kısa ünlüleri gösteren harekelerin işaret ettiği sesler konusunda *zaber, fetha* ya da *üstün* /a/ ve /e/, *zeyr,kesre* ya da *esre* /i/, *peyş, zamme* ya da *ötre* ise /u/ ve /o/ sesini gösterir. Örnek kelimeler aşağıdaki gibidir:

Türkçe	Transkripsiyon	Urdu
şehir	**şeher**	شَہَر
kalem	**ḳalem**	قَلَم
kriket oyunu	**kirkeṭ**	کِرکِٹ
gül	**gul**	گُل
misafir	**musāfir**	مُسافِر

1.4.3.2.Uzun Ünlüler

Urdu dili alfabesinin ilk harfi olan elif (ا) kendisinden önce gelen harfle birleşirken kendisinden sonra gelen harfle birleşmez. Birden çok sese karşılık gelir. Temel sesi kısa /a/'dır. Elif kelime başına geldiğinde kısa /a/ sesini karşılar:

اَشرف **aşref** şeref,onur

Bazen kısa /e/ sesine de karşılık gelir:

اَشیا **eşyā** eşya

Elife *zeyr* eklendiği zaman kısa /i/ sesini verir:

اِردگرد **irdgird** etraf, çevre

Elife *peş* eklendiğinde kısa /u/ sesini verir:

اُنہتر **unhattar** altmış dokuz

Urdu dilinde bir kelimenin ilk harfi uzun / ā / ise elifin üzerine med (~) işareti getirilir. Eğer kelime ortasında ve sonunda uzun / ā / varsa elife med (~) işareti getirilmez, yalnızca kelime başında yer alır:

آپ **āp** saygı zamiri (siz)

آنکھ **ānkh** göz

Urdu dilinde kelime ortasında ve sonunda bulunan elif uzun /ā/ sesini verir:

اِصرار	**işrār**	ısrar	
اَچھا	**aççā**	güzel,iyi,hoş	
اُداس	**udās**	üzgün,dertli	

Vav (و) ise Urdu dilinde hem ünlü hem de ünsüz görevindedir, kendisinden önce gelen harf ile birleşir, kendisinden sonra gelen harf ile birleşmez. Kelimede hangi konumda olursa olsun harfin yapısı değişmez. و (vav), ا (elif) ve ی (yay-ı maruf)'dan önce gelirse Türkçedeki /v/ sesini karşılar:

جواب	**cevāb**	cevap	بیوی	**bīvī**	karı, eş

Yay-ı maruf (çhōṭī ye (ی))'un Urdu alfabesinde başta ve ortada yazımı çanak harfler (ب،پ،ت،ٹ،ث) grubundaki harflere benzer fakat harfin altında iki noktası vardır (ۓ ۓ). Sonda yazımı ise harfin alfabedeki ilk hali gibidir. Ses olarak da hem ünlüdür hem de ünsüzdür. Eğer bir kelime ی ile başlarsa /y/ sesini verir. Eğer kelimenin sonu ی ile bitiyorsa ve kelime ortasına gelmişse uzun /ī/ sesini verir:

یاد	**yād**	anı, hatıra			
پینا	**pīnā**	iç-	دہی	**dehī**	yoğurt

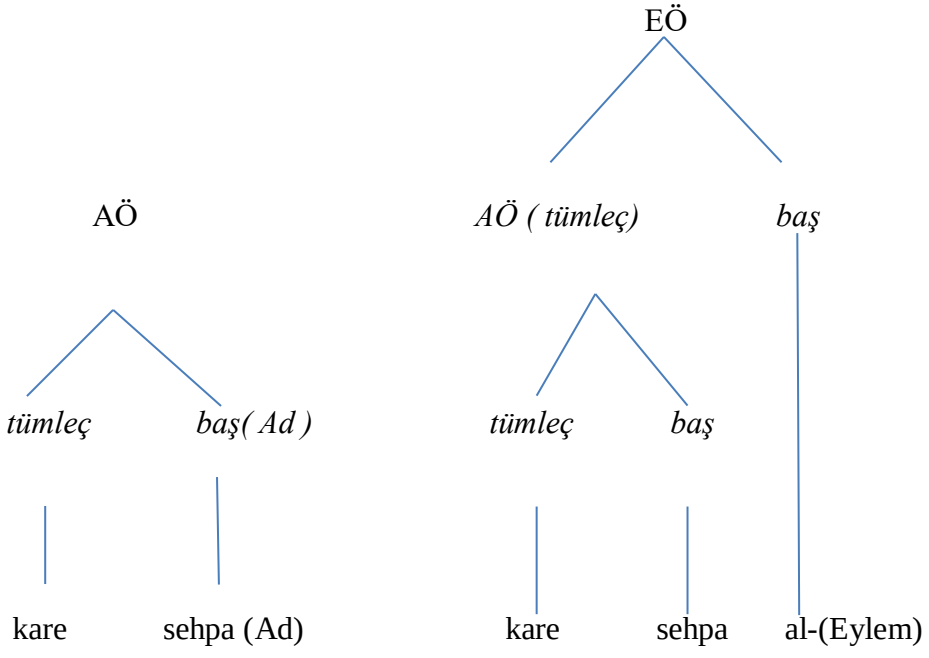
Yay-ı meçhul (baṛī ye (ے)) kendisinden önce ve sonra gelen harf ile birleşir, kelime başında yer almaz, kelime ortasında ve sonunda bulunur. Kelimenin

ortasında olduğu zaman yay-ı maruf gibi altında iki nokta ile yazılır (یِ). Bu yazım harfin uzun /i/ mi yoksa uzun /e/ mi okunacağı konusunda kafa karışıklığı yaratabilir. Bu yüzden harfin üzerinde zaber (ـَ) ya da altında zeyr (ـِ) kullanılarak kelimenin doğru telaffuz edilmesi sağlanır:

1.tekil şahıs zamiri ; ben	**mēň**	میَں
-DA durum eki	**mīň**	میِں
çay	**çā'ē**	چائے

1.5. TÜRKÇEDE SÖZ DİZİMİ

Söz dizimi, öbek ve tümcelerin yapısını inceleyen bilim dalıdır. Tümce yapıları, biçimbirimlerin bir araya gelerek daha üst yapılar kurmasıyla oluşur. Bu yapılara *öbek (phrase)* denir. Öbeklerin içinde her zaman öbeği kuran bir *baş* bulunur. *Baş*ın dışında kalan sözcükler ise *tümleç* olarak tanımlanır. Öbekte bulunan baş hangi kategoride ise ona göre öbek isimlendirilir. Örneğin; öbek bir ad ise ad öbeği, eylem ise eylem öbeği, ilgeç ise ilgeç öbeği olarak nitelenir. Örneğin;

1.5.1.Tümcenin Ögeleri

Türkçede tümcenin temel ögeleri özne ve yüklemdir. Seçimli bir birim olan nesne de gerekli durumlarda tümceye dâhil edilir.

Özne, yüklemin bildirdiği işi yapan, eylemi ya da bir oluşu gerçekleştiren tümcenin temel ögesidir. Türkçede özneyi bulabilmek için eyleme ‘ Ne’ ve ‘ Kim’ soruları sorulur.

Yüklem, “Tümcede bütün öğelerin işlevlerini kendisine göre belirledikleri sözdizimsel açıdan tümcenin temelini oluşturan ve hiçbir öğeye bağlı olmayan, ortadan kalkmasıyla da tümcenin yok olmasına yol açan öğe *(örn. Arkadaşım çalışıyor, Arkadaşım çalışkan).*Yüklem, bağımsız, temel nitelikli ve zorunlu olmasıyla nitelenir” (Vardar,2007:226). “Tümcede iş, oluş, kılış, düşünce, duygu, imge, yargı… anlatan sözcüktür. Söz dizimi bakımından - içinde iş, oluş, kılış, yargı anlamı bulunan her sözcüğe- eyleme, eylemsiye, eylem görevli sözcüklere *yüklem* denir”(Gencan,2008; Hengirmen,2007; Karahan, 2014).

Nesne ise tümcenin yüklemini çeşitli yönlerden tamamlayan bağımsız birimlerdir.

Dil bilgisi kitaplarında nesne için yapılan bazı tanımlara göz atalım:

Cümlede kimsenin, dolayısıyla yüklemin etkilediği kişiyi veya şeyi temsil eden kelimeye Banguoğlu (2015) *nesne* derken, Tahir Nejat Gencan (2007:133) “(…) öznenin ediminden doğrudan doğruya etkilenen sözcükler” olarak söz eder. Mehmet Hengirmen (2007: 328) de benzer bir tanım yaparak nesneyi, “öznenin yaptığı işten doğrudan etkilenen ve geçişli eylemi tümleyen sözcükler” olarak ifade etmiştir.

Tümcede, yüklemi çeşitli yönlerden tamamlayan nesne, bazen yalın durumda bazen de ek alarak belirtme durumunda bulunabilir. Yalın durumdaki nesneye geleneksel dil bilgisinde *belirtisiz nesne*, durum eki alan nesneye ise *belirtili nesne* denir.

Nadir Engin Uzun, tümcenin ögelerini farklı bir bakış açısıyla ele almıştır. Tümcenin içyapısı üzerine yaptığı dil çalışmalarında şu saptamaları dile getirir:

"Birincisi, tümcenin bilgi yapısına yöneliktir ve buna göre tümcelerde "hakkında söz edilen (konu)" ve "hakkında söylenen(ler) (yorum)" bulunmaktadır. Böylece *Ali uyuyor* tümcesinde *Ali* tümcenin konusu, *uyudu* ise yorumdur. Tümce yapısı üzerine ikinci çözümleme, daha yapısaldır. Her tümcede bir **özne**, bir de **yüklem** bulunur. Özne ve yüklem, tümcede dil bilgisel araçlarla belirlenir. Örneğin özne tümcenin belirli bir yerinde(tümcenin başında veya başka bir yerinde) olandır; yüklem, üzerine çekimsel kategori belirleyicilerini (zaman, kip, kişi vb) alandır….Yüklem, üzerinde belirtilen kişi, sayı, cinsiyet vb., özneninkiyle özdeştir. Tümceden özneyi ayırınca geriye kalan bölüm yüklemdir. Buna göre yüklem, özne olan ad soylu sözcük(kümesi) dışında kalan her şeydir. Bunlar yer, zaman, tarz gösteren belirteçler, nesneler, benzeri tümleçler ve tümcede bunların bulunup bulunmayacağını belirleyen eylem veya bu görevdeki ad soylu sözcük (kümesi) dışında her şeydir. Bunlar yer, zaman, tarz gösteren belirteçler, nesneler, benzeri tümleçler ve tümcede bunların bulunup bulunmayacağını belirleyen eylem veya bu görevdeki ad soylu sözcüktür. Yüklemin merkezi öğesine, **yüklemcil öğe** diyebiliriz, yüklemlemenin daha geniş bir kavrama olduğunu belirtmek üzere. Türkçede yüklemcil öğeler eylemler olabildiği gibi adlar, sıfatlar, kalma durumlu adlar, ilgeç kümeleri vb. olabilir"(2004: 95) .

1.5.2. Sözlükçe (Lexicon)

Bir tümcenin oluşabilmesi, sözcüklerin var olması ile mümkündür. Bir dilin konuşucularının sahip olduğu söz varlığı, aktif ya da pasif bir şekilde zihnimizde depolanır. "Doğal konuşucular *Sözlükçe(* lexicon) adı verilen bir " *içsel- zihinsel sözlüğe*" sahiptir. Sözlükçede *sözlüksel birimlere* ait sesbilimsel, sözdizimsel, anlambilimsel ve varsa kendineözgü özelliklerini içeren bir sözlüksel kütük yer almaktadır. Akbay, sözlüksel kütüğü (1)'de aşağıdaki şekilde sunmuştur"(2006: 58) :

(1) *sözcük :*

sözlüksel kütük
/sesbilimsel bilgi/ *[sözdizimsel bilgi]* *'anlambilimsel bilgi'* *kendine özgü bilgi*

(2)

süt [+ A, - E , + Cins, + Sayılamayan, - İnsansal, +Sıvı,]…

süt sözlüksel birimi için sözlüksel kütükte, *anlambilimsel* olarak vitaminli beyaz sıvı , *sesbilimsel* olarak / 'syt / ve *sözdizimsel* olarak sayılamayan addır .

Sözlüksel kütükte yer alan kendineözgülük kuralı ise bir sözlüksel birimin sözlükçedeki kurallarla sunulamayacak özelliklerini sunan kurallardır(Uzun, 2000). Örneğin; sıradan bir ana dili konuşucusu sözcüklerin türünü bilemeyebilir fakat düzgünce konuşur, çünkü sezgisel bilgilerinden hareketle hangi sözcüklerin birbirine daha yakın olduğunu bilir. Anlamını bildiği sözcükler sözlükçede zamanla çoğalır ve kullanılır. Doğal konuşucu sıradan bir sözlükten çok daha fazla bilgiye sahip olabilir. Sözlükteki kelimeler pasiftir hemen kullanılmayabilir fakat sözlükçedeki bilgiler aktiftir ve her an kullanıma hazırdır.

Sözlüksel kütükteki sözdizimsel kurallar, ilgili sözlüksel birimin kategorisini ve yankategorisini belirleyecek kurallardır. "*Chomsky (1965)'ye göre, sözlüksel kütük* içerisinde *yankategorileme (subcategorisation)* adı verilen bilgiler de yer almaktadır. Yankategorileme, ilgili sözlüksel birimin sözdizimsel yapıda birlikte görüneceği diğer kategorilere yönelik seçimini sunmaktadır. Örneğin, geçişli eylemler, geçişsiz eylemlerden farklı olarak öbek yapıda birlikte bulunacak bir AÖne ihtiyaç duymaktadırlar. Bu şekilde, eylemlerin yan kategori çerçeveleri, onların bu kategori seçimine göre belirlenmektedir"(Akbay,2006: 61). Örneğin, Türkçede *ye-* ve *uyu-* yankategori çerçevesi şu şekildedir:

(3)

ye - : sözlüksel kategori [+ E]

yankategori çerçevesi [AÖ _]

uyu- : sözlüksel kategori [+E]

yankategori çerçevesi [_]

Bazı eylemler ise sözdizimsel yapıda hem AÖ ile birlikte hem de AÖ olmadan kullanılabilir.

(4)

bekle- : sözlüksel kategori [+ E]

yankategori çerçevesi [(AÖ) _]

Türkçede bazı geçişli eylemler birden fazla AÖ de alabilirler.

(5)

yaz- : sözlüksel kategori [+ E]

yankategori çerçevesi [AÖ AÖ _]

"Bir eylemin üye yapısı içerisinde, yankategorileme kurallarına göre gerekli olmayan ama yapıda serbestçe görünebilen öbekler de bulunabilmektedir. *Eklenti (adjunct)* adı verilen bu öbekler seçimlik bir özelliğe sahip olup, tümce içerisinde ek bilgi vermek ya da anlamı pekiştirmek için kullanılabilmektedir. Eklentiler yer, zaman, sebep ve biçim gibi yan bilgiler içermektedir"(Akbay, 2006: 62).

(6)

a) Ahmet su içti.

b) Ahmet *mutfakta* su içti.

c) Ahmet *bir bardak* su içti.

d) Ahmet *az önce* su içti.

e) Ahmet *soğuk* su içti.

f) Ahmet *buz gibi* soğuk su içti.

6a) tümcesinin düzgün olması; (6 b) tümcesinde *mutfakta* , (6c) tümcesinde *bir bardak,* (6d) tümcesinde *az önce,* (6e) tümcesinde *soğuk,* (6f) tümcesinde ise *buz gibi* öbeklerinin seçimsel öbek olduklarını, *iç-* eyleminin üye yapısında yer almadıklarını göstermektedir. Üye konumunda bulunmayan, sözdizimsel yapıda da seçimlik olan bu tür ögeler, eklentilerdir.

Bir eylemin AÖ gerektirip gerektirmediği eylemin bildirdiği iş, oluş ve durumdan anlaşılmaktadır. Örneğin; *sev-* eylemi için sevme işini yapacak biri olması gerektiği gibi sevilecek birinin ya da bir şeyin olması gerekir. Oysa *öl-* eylemi, sadece ölen kişinin ya da bir şeyin olduğu bir yankategorileme çerçevesi taşır ve başka bir AÖ istemez. Bu durumda s*ev-* eylemi 2 üyeli, *öl-* eylemi ise 1 üyeli gruplar kurar. Eylemlerin bu özelliğini şöyle gösterebiliriz:

(7)

a. *sev-* E 1 2

AÖ AÖ

b. *öl-* E 1

AÖ

Eylemlerin yalnızca yankategori çerçevesini ve üye yapısını sunan sözlüksel yapılar, eylem ile üyeleri arasındaki anlamsal ilişkiyi yansıtamamaktadır. Sözlükçedeki anlambilimsel bilgilerin belirginleşmesi ve bunların sözdizimsel yapılara yansıtılması gerekir.

"Gruber (1965), Fillmore (1968) ve Jackendoff (1972) gibi öncü çalışmalarda, bir yüklemin tüm üyelerinin, o üyeye ait ve o üyeye özel bir konusal ROL (thematic role) taşıdığı öne sürülmüştür. Yani, her eylem üyelerine çeşitli ROLler yüklemektedir.

Eylem ile üyeleri arasındaki bu anlambilimsel ilişki ROL yapısını (theta grid) meydana getirmektedir. ROL yükleme (theta assignment), üyeler tarafından gerçekleştirilen içmerkezli bir belirleme değil, eylem tarafından gerçekleştirilen dışmerkezli bir belirleme işlemidir"(Akbay,2006: 67).

Aşağıda Uzun'un Türkçeden örneklemeleri, belli başlı rollerin tanıtılması açısından faydalı olacaktır (2000:105):

EDİCİ ' İşi bilerek isteyerek veya gücül olarak yapan'

Polis hırsızı yakaladı.

Güneş ekinleri sararttı.

ETKİLENEN 'İşten etkilenen'

Çocuk *kuşu* yaraladı.

Asit yağmurları *ormanları* yok edecek.

DENEYİMCİ ' Bir oluştan duygusal ve algısal olarak etkilenen'

Bebek uyuyor.

Babam yaşlanıyor.

KONU ' Bir devinimde bir oluşta yer alan ama etkilenmeyen'

Ali *memleketi* özlüyor.

Erol *sevgilisini* düşünüyor.

HEDEF ‘Devinimin yönü üzerinde olan’

Ali kitabı *Ayşe’ye* yolladı.

Fırtına *denize* yöneldi.

KAYNAK ‘ Devinimin başlangıcında, çıkış yerinde bulunan’

Gemi *kıyıdan* ayrıldı.

Kadın *çatıdan* atladı.

YER ‘ İş, oluş, durumun gerçekleştiği konum, uzam’

Ali *Ankara’da* oturuyor.

Otobüs *durakta* bekliyor.

YARARLANICI ‘İş, oluş veya durumdan yararlanan’

Ayşe, *Ali’ye* kazak örüyor.

İşçiler *patrona* çalışıyor.

ARAÇ ‘İşin, devinimin yapılmasına araç olan’

Boyacı duvarı *fırçayla* boyadı.

Kasap eti *satırla* parçalıyor.

Durum Belirleyici	***Konusal ROL***
(*Ø*)	EDİCİ
(*-i*)	ETKİLENEN
(*Ø*) '	DENEYİMCİ
(*-i*)	KONU
(*-e*)	HEDEF
(*-den*)	KAYNAK
(*-de*)	YER
(*-e*)	YARARLANICI
(*-ile*)	ARAÇ

Yukarıda Uzun tarafından Türkçe için önerilen rollere ek olarak Akbay da *İye,Kurulan, Yıkılan, Neden* gibi *rol* tanımlarını yapmıştır(2006: 73-74):

İYE

Eğer bir üye, işin, oluşumun veya nesnenin kime ait olduğunu ifade ediyorsa İYE'dir.

Arslanın güçlü pençeleri var.

Kenan'ın iyi bir işi var.

Çocuğun oyuncağı var.

KURULAN

Eğer bir üye, işin veya oluşumun sonucunda bilinçli olarak ortaya çıkarılıyorsa KURULAN'dır.

Terzi *ceket* dikti.

Burçin bana *pasta* yaptı.

Besteci yeni bir *senfoni* besteledi.

YIKILAN

Eğer bir üye, işin veya oluşumun sonucunda ortadan kalkıyor ve varlığını yitiriyorsa YIKILAN'dır.

Ordu *köprüyü* yıktı.

Soyguncu *dükkân sahibini* öldürdü.

Sel *ürünü* mahvetti.

NEDEN

Eğer bir üye, işin veya oluşumun başlamasına gücül olarak sebep oluyorsa NEDEN'dir.

Ali *yemekten* zehirlendi.

Babam *soğuktan* hastalandı.

Arkadaşım *üzüntüden* zayıfladı.

Eylemlerin üye yapısı ile arasındaki anlamsal ilişki birbirinden farklıdır. Örneğin; yaşlan- eylemi tek üyelidir, "yaşlanan*"* yani *"deneyimci*" rolünün sözdizimsel düzlemde bulunması gerekir ve *yıka-* eylemi sözdizimsel alanda iki üye ister. Üyelerden birinin yüklendiği "yıkayan" rolü yani "*edici"* iken diğer üye "yıkanan" yani "*etkilenen"* rolünü üstlenecektir. Eylemlerin sözlüksel kütüğünde üyelerin rolleri de yer almalıdır ve rol yapısı şu şekildedir:

yaşlan-	E	1	yıka-	E	1	2
		AÖ			AÖ	AÖ
		EDİCİ			ETKİLENEN	DENEYİMCİ

1.6.URDU DİLİNDE SÖZ DİZİMİ

Urdu dilinde söz dizimi, Türkçe ile benzerdir. *Özne – Nesne- Yüklem* sıralanışını takip eder. Cümlenin esas unsuru olan yüklem, cümlenin sonunda bulunur. Yardımcı unsurlar -eklentiler- eylemden önce gelirse cümle içerisindeki yerleri değişkenlik gösterebilir. Urdu dili baş-son diller arasındadır. Cümlenin yüklemi, zaman (geçmiş,geniş,şimdiki,gelecek), kişi(tekil-çoğul), cinsiyet(eril-dişil) ve sayı(tekil-çoğul) ile çekime girer.Bu çekimler Tablo-5'te verilmiştir:

Tablo-5

Geniş Zaman, Şimdiki Zaman,Gelecek Zaman ve Geçmiş Zamanda Eylem Çekimleri

Geniş Zaman	**Sayı – Cinsiyet –Kişi**		**Sayı – Cinsiyet –Kişi**	
Ben konuşurum.	میں بولتی ہوں -	dişil- tekil	میں بولتا ہوں-	eril-tekil
Sen konuşursun.	تو بولتی ہے-	dişil- tekil	تو بولتا ہے -	eril-tekil
O konuşur.	وہ بولتی ہے -	dişil- tekil	وہ بولتا ہے-	eril-tekil
Biz konuşuruz.	ہم بولتی ہیں-	dişil-çoğul	ہم بولتے ہیں-	eril – çoğul
Siz konuşursunuz.	تم بولتی ہو-	dişil-çoğul	تم بولتے ہو -	eril – çoğul
Onlar konuşur(lar).	وہ بولتی ہیں -	dişil-çoğul	وہ بولتے ہیں -	eril – çoğul
Siz konuşursunuz.	آپ بولتی ہیں -	saygı zamiri	آپ بولتے ہیں -	eril – çoğul

Şimdiki Zaman	**Sayı – Cinsiyet –Kişi**		**Sayı – Cinsiyet –Kişi**	
Ben konuşuyorum.	میں بول رہی ہوں -	dişil- tekil	میں بول رہا ہوں-	eril-tekil
Sen konuşuyorsun.	تو بول رہی ہے-	dişil- tekil	تو بول رہا ہے -	eril-tekil
O konuşuyor.	وہ بول رہی ہے -	dişil- tekil	وہ بول رہا ہے -	eril-tekil
Biz konuşuyoruz.	ہم بول رہی ہیں-	dişil-çoğul	ہم بول رہے ہیں -	eril – çoğul
Siz konuşuyorsunuz.	تم بول رہی ہو-	dişil-çoğul	تم بول رہے ہو -	eril – çoğul
Onlar konuşuyor(lar).	وہ بول رہی ہیں -	dişil-çoğul	وہ بول رہے ہیں -	eril – çoğul
Siz konuşuyorsunuz.	آپ بول رہی ہیں -	saygı zamiri	آپ بول رہے ہیں -	eril – çoğul

Gelecek Zaman	**Sayı – Cinsiyet –Kişi**		**Sayı – Cinsiyet –Kişi**	
Ben konuşacağım.	میں بولوں گی-	dişil- tekil	میں بولوں گا-	eril-tekil
Sen konuşacaksın.	تو بولے گی-	dişil- tekil	تو بولے گا -	eril-tekil
O konuşacak.	وہ بولے گی -	dişil- tekil	وہ بولے گا -	eril-tekil
Biz konuşacağız.	ہم بولیں گی -	dişil-çoğul	ہم بولیں گے-	eril – çoğul
Siz konuşacaksınız.	تم بولو گی-	dişil-çoğul	تم بولو گے -	eril – çoğul
Onlar konuşacak(lar).	وہ بولیں گی-	dişil-çoğul	وہ بولیں گے -	eril – çoğul
Siz konuşacaksınız.	آپ بولیں گی -	saygı zamiri	آپ بولیں گے -	eril – çoğul

Geçmiş Zaman	Sayı – Cinsiyet –Kişi		Sayı – Cinsiyet –Kişi	
Ben konuştum.	میں بولی ہوں۔	dişil- tekil	میں بولا ہوں۔	eril-tekil
Sen konuştun.	تو بولی ہے۔	dişil- tekil	تو بولا ہے۔	eril-tekil
O konuştu.	وہ بولی ہے۔	dişil- tekil	وہ بولا ہے۔	eril-tekil
Biz konuştuk.	ہم بولی ہیں۔	dişil-çoğul	ہم بولے ہیں۔	eril – çoğul
Siz konuştunuz.	تم بولی ہو ۔	dişil-çoğul	تم بولے ہو۔	eril – çoğul
Onlar konuştu(lar).	وہ بولی ہیں۔	dişil-çoğul	وہ بولے ہیں ۔	eril – çoğul
Siz konuştunuz.	آپ بولی ہیں ۔	saygı zamiri	آپ بولے ہیں ۔	eril – çoğul

Ki bağlama edatı, hem Türkçede hem de Urdu dilinde, bir cümleyi bir cümleye bağlayarak bunlar arasında sebep, sonuç, amaç vb. anlamlar açısından ilişki kurar. Bu yapıda, *ki* edatı ile bağlanan dil birliklerinden biri ana tümce, diğeri de yan tümcelerdir. Ana tümce başta, yardımcı tümce sonda bulunur. Bu yapı, Türkçenin söz dizimi kuralına uygun olmasa da zaman zaman kullanıldığı görülmektedir. Türkçede tümcenin ana unsuru sondadır. Farsçanın etkisinin görüldüğü bu yapı Urdu diline yerleşmiştir.

اس نے پوچھا کہ تتلی پھولوں پر کیوں بیٹھتی ہے ؟

Kelebeklerin, çiçeklerin üzerine neden konduğunu sordu.

(Kelebekler neden çiçeklerin üzerine konar diye sordu.)

(O sordu ki; kelebekler çiçeklerin üzerine neden konar?)

Yargının gerçekleşmediğini anlatan cümleler olumsuz cümlelerdir. Urdu dilinde olumsuz tümceler, eylemden önce ve isim, sıfattan sonra gelen نہیں olumsuzluk edatı ile yapılır. Sadece emir kipinde مت ve نہ kullanılır. Türkçede '–*mA*' olumsuzluk eki, '*değil,' ' ne .... ne …*' edatı ve ' *yok'* tümcede kullanıldığında, tümcenin anlamını olumsuz yapan unsurlardır. Türkçeye ve Urdu diline Farsçadan geçmiş olan *' ne .... ne …*' edatının işlevi her iki dilde de aynıdır.

Türkçede bulunan *-mI* soru edatı, Urdu dilinde tümce başına gelen کیا ile yapılır.

Eviniz buradan uzak **değil**dir. آپ کا گھر یہاں سے دور نہیں ہے ۔

O bugün hikaye oku**ma**dı. اس نے آج کہانی نہیں پڑھی ۔

İşini yap, konuş**ma**! اپنے کام کرو، مت بولو

Odada televizyon **yok**tur. کمرے میں ٹیلی وژن نہیں ہے ۔

Ne yemek yediniz ne **de** su içtiniz. نہ آپ نے کھانا کھایا نہ پانی پیا۔

Urdu biliyor musunuz? کیا آپ کو اردو آتی ہے ؟

2. BÖLÜM

TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE URDU DİLİNDE DURUM VE İŞLEVLERİ

2.1.DURUM KAVRAMI

Dil, insan zihninin bir ürünüdür ve bu ürünün çok küçük yaşlarda edinildiği bilinmektedir.[6] Çocukların dil edinim sürecini bir bisküvi fabrikasına benzetebiliriz. Fabrikadan içeriye giren un, şeker, yağ, krema vs. çeşitli işlemlerden geçip fabrikanın diğer kapısından çeşit çeşit bisküvi olarak çıkar. İşte çocuk, içinde yaşadığı topluma ait dilin seslerini, sözcüklerini zihninde depolar ve dil yetisi sayesinde konuşmaya başlar. Burada dil bilgisel edinç de önemli bir faktördür. " Dilbilgisel edinç kavramına ek olarak dilde yalnızca *dilbilgisel açıdan 'doğru'* tümceler üretmenin yetmeyeceği aynı zamanda bu tümcelerin 'uygun' bağlamlarda 'kullanılması' gerektiğini vurgulayan *iletişimsel edinç* (Hymes 1971) kavramının ortaya atılmasıyla birlikte yabancı dil öğretiminde dilbilgisi öğretiminden uzaklaşılıp dil kullanımının geliştirilmesine odaklanılmış ve dilde işlevine uygun tümceler oluşturma ve akıcı bir biçimde iletişim kurma amaçlarına yönelinmiştir. Dil kullanımına odaklanma dilin iletişimsel yönünü ön plana çıkarmış ve yapıya odaklı alıştırmaların yerini kavramlara ve işlevlere odaklı, genelde, yapı ve biçim bilgisinin fazla açıklanmadığı ve öğrencilerin doğrudan iletişimsel etkinliklere yönlendirildiği dersler almıştır"(Cem,2005: 8).

Dil bilgisel yapılar, bu yapıların anlamlarını ve kullanımlarını göz önünde bulundurarak hazırlanan dil öğretim materyalleri kalıcı öğrenmeye büyük katkı sağlar. Anlama becerileri (dinleme,okuma) ve anlatım becerileri (konuşma, yazma) gibi temel dil becerilerinin aynı anda öğretildiği ortamlarda, öğrenicinin dil öğrenim süreci, dil becerileri açısından eşit şekilde tamamlanabilmektedir.

[6] Dil edinimi hakkında daha fazla bilgi için bkz : Huber, 2013 : 78 -112.

Türkçede cümle içinde fiille isim arasındaki ilişkiyi gösteren *durum* için bazı kaynaklarda verilen tanımlara göz atalım:

Zeynep Korkmaz durumu "Adın cümle içinde bulunduğu dil bilgisi şekli; yalın veya eklerle genişletilmiş olarak aldığı geçici durum." biçiminde tanımlamıştır (2003: 73).

Berke Vardar ise ' Adın tümcedeki işlevini gösteren, biçimsel değişimlerini ya da çekim eklerini belirten dilbilgisi ulamı.' olarak durumun tanımını yapar (2007: 84).

Vecihe Hatipoğlu durum için 'Başka bir sözcükle ilgi kurmak üzere, adın, yalın olarak veya ek alarak bulunduğu durum.' tanımını yapar (1972: 10).

Türkçede durum ekleri için pek çok terim kullanılmaktadır, bunlardan bazıları şunlardır ; "Hâl kategorisi", "Türkçede İsmin Hâlleri ve Hâl Ekleri", "Hâl Ulamı", "İsim Çekim Ekleri", "Ad Durumları", "İsmin Hâlleri", "Çekim Ekleri", "Ad Durumu", "Hâl ve Hâl Çekimi" vb…

Doğan Aksan'a göre, "dilbilgisel türlerden biri de *ad durumu* ya da kısaca *durum*dur (Lat. *casus, cas, case, Kasus*). Tümcenin düzeni içinde adların (ve kimi dillerde ad soylu öteki öğelerin) yüklendiği görevi belirleyen, tümcede adın sözdizimi açısından rolünü ve öteki öğelerle ilişkisini gösteren, aynı zamanda anlam açısından ona belli bir özellik yükleyen durum kavramı çoğu dillerde adların biçim açısından değişimi ve çekimi biçiminde belirir. Böylece, geleneksel dil bilgisi ve dilbilimin iki önemli kavramından biri olan *ad çekimi*ni (Lat. *declinatio*) oluşturur"(2007: 90).

2.1.1. Urdu Dilinde Durum

Urdu dilinde isimler cinsiyet (eril - dişil), sayı (tekil – çoğul) ve durum özelliklerini taşırlar. Urdu dilinde üç durum vardır; yalın durum (direct / nominative case) , oblik durum (oblique case) ve seslenme durumu (vocative case)dur.

2.1.1.1.Yalın Durum

Tümcenin öznesi veya nesnesinden sonra herhangi bir edat gelmezse özne ya da nesne yalın durumdadır. Yalın durum, ses bilimsel olarak boş (∅) kabul edilir. Kelime asla çekime uğramaz, biçimbirimsel açıdan kelimede değişim yaşanmaz.

2.1.1.2. Oblik Durum

Kendisinden sonra edat almış isimler için kullanılan durumdur. Kelimelerin çekimi, cinsiyete ve son harfinin ses bilimsel özelliğine bağlı olarak değişir. Örneğin; tekil - eril bir kelimenin son harfi elif (ا) ya da he (ہ) ise ve kendisinden sonra کو، پر geliyorsa kelime sonundaki elif (ا) ya da he (ہ) düşer, yerine yay-ı meçhul (ے) gelir(Barker vd.,1976).

çocuğun :	**laṛkē**	**kā**	لڑکے	کا	**laṛkā** لڑکا
çocukla :	**baççē**	**sē**	بچے	سے	**baççah** بچہ

Sonu elif (ا) ya da he (ہ) ile bitmeyen diğer eril ve dişil kelimelerde biçimbirimsel bir değişim görülmez.

گھر	**ghar**	گھر میں	evde: **ghar mīň**
کرسی	**kursī**	کرسی پر	sandalyenin üzerinde : **kursī per**
میز	**meyz**	میز کا	masanın : **meyz kā**

Sonu elif (ا) ya da he (ہ) ile biten çoğul eril kelimelerden sonra سے ،تک ،پر ،کو میں ،کا / کے/ ک geliyorsa kelime sonundaki elif (ا) ya da he (ہ) düşer yerine وں getirilerek kelime çoğul yapılmış olur.

گھوڑا	**ghōṛā**	گھوڑوں پر	atların üzerinde : **ghōṛōň per**
کمرہ	**kamrā**	کمروں میں	odaların içinde : **kamrōň mīň**

Bunların haricinde sonu elif (ا) ya da he (ہ) ile bitmeyen diğer eril isimler ve dişil isimlerden sonra edat geldiğinde kelime sonundaki harfte ses biçimsel bir değişim yaşanmadan وں eklenir.

گھر	**ghar**	گھروں کا	evlerin : **gharōň kā**
لڑکی	**laṛkī**	لڑکیوں سے	kızlar ile : **laṛ̣kīyōň sē**
کتاب	**kitāb**	کتابوں پر	kitapların üzerinde : **kitābōň per**

2.1.1.3.Seslenme Durumu

Genellikle cümlenin başında ad ve ad öbeklerinin direkt olarak işaret edildiği zamanlarda kullanılmaktadır. Urdu dilinde seslenme sözlerinin başında bir takım bağımsız seslenme ünlemleri kullanılmaktadır. Bu ünlemler şunlardır: aō او, ai اے , arē ارے

Heyy , sütçü !	**aō , dūdh vālē !**	او ، دودھ والے !
Hey, sen, buraya gel !	**beyṭē , idher āō !**	اے تم، اِدھر آؤ !
Hadi canım ! Yahu!	**arē yār !**	ارے یار !

Seslenme durumu genellikle seslenme ünlemleri ile birlikte yapılsa da bazen ünlemler cümle başında kullanılmayabilir. Örneğin; ! صاحبو, beyler !, ! لوگو ! insanlar !,eyy millet! , بیٹا çocuk ! vb.

ے ر , ‘Allah’ ile birlikte kullanılırsa *şaşırma, ,hayret etme* anlamına gelir:

Ya Rabbim ,Estağfurullah (bağışla)!	**Allah raē tērā istiğfār!**	اللہ رے تیرا استغفار!

(Abdulhak, 2012: 23)

ابے ، ارے، اوجی seslenme ünlemleri aciz, zavallı insanlara seslenirken kullanılır (Khad-o Khel,2016:152).

Heyy! Biraz dur ! Rahat ol! Sakin !	**aē, ẕerā ṭhehrō!**	ارے، ذرا ٹھہرو !

Eyyy, vazgeç ! **abē, bāz ā cā!** ابے ، باز آجا !

aōcī ẓālim ! tōbah kar tōbah! اوجی ظالم ! توبہ کر توبہ !

Eyyy zalim! Tövbe et tövbe!

Sonu (ا) veya (ہ) ile biten eril – tekil isimlerde (ا) ve (ہ) düşüp yerine yay-ı meçhul (ے) gelirken diğer tekil eril ve dişil isimlerde biçimbirimsel bir değişim yaşanmaz. Çoğul eril ve dişil isimler için ise kelime sonuna (و) harfi eklenir. Aşağıda verilen Tablo-6'da لڑکا laṛkā (erkek çocuk), آدمی ādmī (insan) , بہن behen (kız kardeş) ve بیٹی beyṭī (kız evlat) kelimeleri verilerek *seslenme durumu* örneklendirilmiştir:

Tablo -6

Seslenme Durumu

Cinsiyet - Sayı	Yalın Durum	Seslenme Durumu
tekil - eril	لڑکا laṛkā	لڑکے laṛkē
tekil -eril	آدمی ādmī	آدمی ādmī
tekil- dişil	بیٹی beyṭī	بیٹی beyṭī
tekil - dişil	بہن behen	بہن behen
çoğul – eril	لڑکے laṛkē	لڑکو laṛkō
çoğul – eril	آدمی ādmī	آدمیو ādmī
çoğul – dişil	بیٹیاں beyṭiyāň	بیٹیو beyṭiyō
çoğul – dişil	بہن behen	بہنو behenō

İsim cümlelerinin sözdizimsel ve anlamsal işlevleri, durum ve isimlere cümle içerisinde çeşitli görev ve anlamlar yükleyen edatlar tarafından sağlanır. Durum ekleri bağımlı biçimbirimlerdir ve kelime olarak tek başlarına kullanılmazlar. Tablo 7-8-9 ve 10'da eril - dişil isimlerin bulundukları durumlar ve aldıkları edatlara göre biçimbirimsel değişimleri her bir paradigmaya göre verilmiştir.

Tablo - 7

Sonu ا ya da ہ ile Biten Eril İsimler لڑکا ***laṛkā*** *(erkek çocuk) -* بچہ ***baççah*** *(çocuk)*

EDAT	İSİM	DURUM
Ø	بچہ - لڑکا (tekil)	**Yalın Durum**
Ø	بچہ - لڑکے (çoğul)	**Yalın Durum**
نے	بچے - لڑکے (tekil)	**Oblik Durum**
کو / میں / پر / تک	بچے - لڑکے	**Oblik Durum**
کا / کے / کی	بچے - لڑکے	**Oblik Durum**
نے	بچوں - لڑکوں (çoğul)	**Oblik Durum**
کو / میں / پر / تک	بچوں – لڑکوں	**Oblik Durum**
کا / کے / کی	بچوں - لڑکوں	**Oblik Durum**
_____	بچے - لڑکے (tekil)	**Seslenme Durumu**
_____	بچو- لڑکو (çoğul)	**Seslenme Durumu**

Tablo – 8

Sonu / *ya da* ہ *ile Bitmeyen Eril İsimler* آدمی ***ādmī*** *(insan – erkek)*

EDAT	**İSİM**	**DURUM**
ø	آدمی (tekil)	**Yalın Durum**
ø	آدمی (çoğul)	**Yalın Durum**
نے	آدمی (tekil)	**Oblik Durum**
کو / میں / پر / تک	آدمی	**Oblik Durum**
کا / کے / کی	آدمی	**Oblik Durum**
نے	آدمیوں (çoğul)	**Oblik Durum**
کو / میں / پر / تک	آدمیوں	**Oblik Durum**
کا / کے / کی	آدمیوں	**Oblik Durum**
_____	آدمی (tekil)	**Seslenme Durumu**
_____	آدمیو (çoğul)	**Seslenme Durumu**

Tablo – 9

Sonu ی ile Biten Dişil İsimler لڑکی ***laṛkī*** *(kız çocuğu)*

EDAT	İSİM	DURUM
∅	لڑکی (tekil)	**Yalın Durum**
∅	لڑکیاں (çoğul)	**Yalın Durum**
نے	لڑکی (tekil)	**Oblik Durum**
کو / میں / پر / تک	لڑکی	**Oblik Durum**
کا / کے / کی	لڑکی	**Oblik Durum**
نے	لڑکیوں (çoğul)	**Oblik Durum**
کو / میں / پر / تک	لڑکیوں	**Oblik Durum**
کا / کے / کی	لڑکیوں	**Oblik Durum**
_____	لڑکی (tekil)	**Seslenme Durumu**
_____	لڑکیو (çoğul)	**Seslenme Durumu**

Tablo – 10

Sonu ی ile Bitmeyen Dişil İsimler بہن ***behen*** *(kız kardeş)*

EDAT	**İSİM**	**DURUM**
ø	بہن (tekil)	**Yalın Durum**
ø	بہنیں(çoğul)	**Yalın Durum**
نے	بہن (tekil)	**Oblik Durum**
کو / میں / پر / تک	بہن	**Oblik Durum**
کا / کے / کی	بہن	**Oblik Durum**
نے	بہنوں (çoğul)	**Oblik Durum**
کو / میں / پر / تک	بہنوں	**Oblik Durum**
کا / کے / کی	بہنوں	**Oblik Durum**
_____	بہن (tekil)	**Seslenme Durumu**
_____	بہنو (çoğul)	**Seslenme Durumu**

2.2. URDU DİLİNDE DURUM EKLERİ

Urdu dilinde durum ekleri Tablo-11'da ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tablo -11

Urdu Dilinde Durum Ekleri

	Durum Ekleri	
Yalın Durum	Ø (eksiz)	
Ergatif (Özne) Eki	**nē**	نے
Belirtme / Yönelme Durum Eki	**kō**	کو
Araç (Vasıta) / Ayrılma Durum Eki	**sē**	سے
İyelik (Genetif) Ekleri	**kā/ /kē/ kī**	کا / کے / کی
Bulunma / Yer Durum Eki	**mēň**	میں
Yer Edatı (- (nIn üzerinde)	**par**	پر
Yer / Zaman Edatı (y –(A) kadar)	**tak**	تک

2.2.1.Urdu Dili Durum Eklerinin Kökeni

Mariam Butt, *" From Spatial to Subject Marker"* adlı makalesinde Urdu dilindeki bulunma, yönelme, belirtme, iyelik ekleri, araç ve ergatif durum eklerinin köken bilgisini aşağıdaki gibi aktarmıştır (2012):

Bulunma Durum Eki (میں): Mekânsal anlamsallığa sahip çeşitli sözcüksel ögelerden türetilmiştir. Örneğin; mēñ (مـــیں) Sanskrit *madhya* 'orta' dan ve پـر *(per)* Sanskrit *upari* 'üzerinde'den gelmiştir.

İyelik Eki (کا، کے، کی):Çekime uğrayan tek durum belirleyicidir. Tarihsel kökenini takip etmesiyle ilgili olabilir. Geçtiğimiz yüzyıllardaki ateşli tartışmalardan sonra, Hoernle tarafından benimsenen görüş kabul gördü ve onu Beames ve Kellogg takip etti. Bu görüşe göre; iyeliğin Sanskrit dilindeki *kṛī* 'yap-' eyleminin geçmiş zaman çekimi olan *kṛita* 'yapılmış'tan türediği görülmüştür. Sanskrit kṛita > Prakrit kerita > keriai > modern Urdu / Hindi k -. İyelik eki, nitelediği isim ile uyum sağlayarak çekime girme özelliğini bugün de kaybetmemiştir.

Araç Durum Eki (سے) : Sanskrit *sam* 'birlikte' veya bulunma tekil isim olan sañge 'ekte' kelimeleri ile ilişkili olabilir.

Yönelme/Belirtme Durum Eki (کو): Genel itibariyle Sanskrit dilindeki bulunma adı olan *kákshe ' kenar, yan'*a dayandırılır.

Ergatif (نے): Urdu/Hindī dilinin tarihçesinde kesinlikle görülmemiştir.1400lü yıllarda görülmeye başlamış ve muhtemelen dil etkileşimleri sırasında ödünçleme yöntemiyle dile geçmiştir.

2.2.2.Belirtme ve Yönelme Durumu

Hint - Avrupa dil ailesinden olan Urdu dilinde, dil içi farklı anlamsal işlevleri anlatabilmek için durum ekleri vardır. کو belirtme ve yönelme durum eki olmakla birlikte pek çok farklı mekânsal, anlamsal ve yapısal özellikler barındırır.

Urdu dilinde biçim olarak aynı olan کـو'nun anlamsal ve işlevsel açıdan farklı kullanımları vardır. Cümlede durum yükleyici olan eyleme bakarak کـو'nun hangi anlam ve işlevde kullanıldığı anlaşılabilir. Aşağıda کـو'nun Urdu dilindeki kullanım yerleriyle ilgili bilgiler verilmiştir:

Urdu dilinde کـو'nun kullanım alanları araştırılırken tüm kullanımları yönelme (dative) durumunda olduğu öne sürülmüştür. Fakat yönelme ve belirtme hali için her ne kadar eş sesli durum eki olan کو kullanılsa da aslında iki farklı işleve sahiptir. Butt, konuyu şu örneklerle açıklamaya çalışmıştır:

(1) a. انجم نے سدف کو کتاب دی۔ Encum, Sedef'**e** kitap verdi.

b۔ ادنان نے روٹی کو پکایا۔ Adnan ekmeğ**i** pişirdi.

(2) a. *انجم نے سدف کتاب دی۔ * Encum Sedef kitap verdi.

b. ادنان نے روٹی پکایا ۔ Adnan ekmek pişirdi.

(3) a.ادنان آج رات کی سلن کے لیے مرغی چاہتا تھا ۔ Adnan bu akşamki yemek için tavuk istiyordu

b. اس کے خاسامے نے بازار سے مرغی خریدی ۔ Onun aşçısı pazardan tavuk aldı.

c.اس کے خانسامے نے بازار سے مرغی کو خریدی ۔ Onun aşçısı pazardan tavuğ**u** aldı.

Yukarıdaki örneklerde (1a)'da yönelme durum ekini almış dolaylı nesne vardır. Urdu dilinde کو eğer nesne canlı olma ve belirlilik özelliklerini taşıyorsa kullanılmalıdır. (1a) dolaylı nesne, (1b)'de ise cansız özellikteki belirsiz bir nesne کوalarak belirgin hale gelmiştir. (2a) da کو cümlenin zorunlu ögesidir ve kullanılmadığı zaman cümle dilbilgisi dışı kalır. (2b) de ekmek herhangi bir ekmektir, onu diğer ekmekler arasından belirginleştirmek istemezsek کو kullanmamıza gerek yoktur ve cümle dilbilgisel açıdan doğrudur.(10a)daki cümlede مرغی herhangi bir tavuk yemeğidir ve (10b)de ise aşçı pazardan bir tavuk almıştır. (10c) de ise aşçının kafasında belirli bir tavuk vardır ve pazara gidip onu almıştır. Sonuç olarak yönelme ve belirtme durum eki olan کو farklı dilbilgisel yapılarda ve anlamlarda kullanılabilir. Belirtme durum eki olan کو,nesneyi belirli kılarken yönelme durum eki olan کو , özne ve dolaysız nesne ile birlikte cümleye hedef anlamı katar (1993).

Türkçede belirtme durum eki -(y) I, yönelme durum eki de –(y)A'dır. Belirtme durum eki, sadece nesneleri göstermekle kalmaz, aynı zamanda nesnenin belirli olduğunu da anlatır. (2b) ve (3b) cümlelerinde nesne, ek almamış yalın halde bulunmaktadır. (1b)'de *ekmeği* ve (3c)'de *tavuğu* sözcükleri bilinen ekmeğe ve tavuğa gönderimde bulunmuştur. Nesnenin belirli olduğu bu durumu, Urdu dilinde کو ekleyerek ifade etmekteyiz.

کو ile birlikte kullanılan bazı eylemler aşağıda yer almıştır :

بتانا söyle- (E AÖ AÖ)

آپ مجھ کو کیا بتائیں گے ؟ Siz bana ne söyleyeceksiniz ?

دکھانا göster- (E AÖ AÖ)

میں آپ کو نئی گاڑی دکھاوں ۔ Size yeni arabamı göstereyim.

مارنا öldür- (E AÖ)

اس نے آپ کو مارنے کی کوشش کی ۔ Sizi öldürmeye çalıştı.

سکھانا / پڑھانا öğret - (E AÖ AÖ)

میں انقرہ یونیورسٹی میں ترکوں کو اردو سکھاتی / پڑھاتی ہوں۔

Ben Ankara Üniversitesi'nde Türklere Urdu dili öğretiyorum.

بلانا çağır- (E AÖ)

اس کو میرے ساتھ بلاؤ Onu yanıma çağırın!

دینا ver- (E AÖ AÖ)

بانو نے تحفہ کس کو دیا ہے ؟ Banu hediyeyi kime verdi ?

1.2.2.1. کو'nun Kullanım Yerleri

Günün zaman dilimlerinde, sabah [صبح] hariç, kullanılır.

Haftanın tüm günlerinden sonra eklenir.

Öğlen okula gideceğim.	میں دوپہر کو اسکول جاؤں گی ۔
Ali akşam Ankara'ya dönecek.	علی شام کو انقرہ واپس جائے گا ۔
Siz gece film izleyecek misiniz ?	کیا آپ رات کو فلم دیکھیں گے ؟
Sabah kahvaltı yapacak mısınız ?	کیا تم صبح ناشتہ کرتے ہو ؟
Pazar günü işe (ofise) gitmem.	میں اِتوار کو آفس نہیں جاتا۔

کو diğer zaman dilimleri ile kullanılmaz. Bunlar;

آج bugün

کل yarın, dün

پرسوں geçen gün , ertesi gün

ہر روز ، ہر دن her gün ہر ہفتہ her hafta

ہر مہینہ her ay ہر سال her yıl

کبھی کبھی bazen

آج کل bu günlerde

Urdu dilinde zaman ve yer kavramlarıyla kullanılan کو, kimi zaman cümlede kullanılmaz, ana dili konuşucusu tümcede کو 'nun var olduğunu bilir ve isimleri oblik durumda çeker.

McGregor konuyla ilgili şu örnekleri vermiştir(1995: 34);

سویرے erken، پچھلے ہفتے geçen hafta ، اگلے مہینے gelecek ay، اگلے سال gelecek yıl، داہنے

ہاتھ sağ elin üstünde، بائیں ہاتھ sol elin üstünde ،اس دن o gün

میرا گھر benim evim میرے گھر (کو) evime / evimi

آج صبح میرے گھر (کو) جائیے ۔ Bu sabah evime gidiniz.

اگلا سال gelecek yıl اگلے سال gelecek yıl

اگلے سال (کو) میں پاکستان جاوں گی ۔ Gelecek yıl Pakistan'a gideceğim.

Eğer کـو, cuma جمـہ ve cumartesi ہفتـہ gününden sonra gelirse kelimelerin son harfi olan he (ہ) düşer ve yerine yay-ı meçhul (ے) gelir.

Cuma günü dans ederiz. جمے کو ہم ناچتے ہیں ۔

Onlar cumartesi günü Tac Mahal'e gidecekler . وہ ہفتے کو تاج محل جائیں گے ۔

Edilgen yapılı cümlelerde eğer özne (etken cümlenin nesnesi) cansız varlık ise کـو kullanılmaz. Eğer canlı varlık ise mutlaka کـو getirmek gerekir.

Kapı açıldı. دروازہ کھولا گیا تھا ۔

Ahmet çağırıldı. احمد کو بلایا گیا تھا ۔

Cümlede eğer nesne canlı -akıl sahibi- ise کـو kullanılır, cansız ve akıl sahibi değil ise کو kullanılmaz.

Ben film izledim. میں نے فلم دیکھی ۔

Banu'yu gördüm . میں نے بانو کو دیکھا ۔

Eğer cümlenin nesnesi belirli bir kişiyi işaret etmiyorsa, herhangi bir kişi ise کـو kullanılmaz, eğer kişinin ismini zikrediyorsak ya da kişiyi işaret ederek belirli kılıyorsak کو kullanılır.

میں نے راستے پر ایک بوڑھا آدمی دیکھا تھا۔ Yolda yaşlı bir adam gördüm.

اسلم، علی صاحب کی بہو کو سونا لگے گا۔ Eslem, Ali Bey'in gelinine altın takacak.

Eğer bir cümlede iki tane canlı nesne varsa, کو birinci nesne ile değil, ikinci nesne ile kullanılır.

میں، اپنی بیٹی، تمہارے امی کو دکھاؤں گا۔

Ben kendi kızımı, senin annene göstereceğim.

Eğer cümlede birden fazla nesne varsa کو canlı olan nesne ile birlikte kullanılır.

میں فاتح کو خط لکھ رہا ہوں۔ Ben Fatih'e mektup yazıyorum.

وہ، آپ کو ایک تحفہ بھیجیں گے۔ Onlar size bir hediye gönderecekler.

Bazı deyimlerde nesne mastar ile kullanıldığında کو gelmez.

ہاتھ پاؤں ہلانا korkudan titremek

ہاتھ پر ہاتھ دھرے بیٹھنا hiçbir şey yapmamak

کان کھولنا kulak vermek

تارے گننا gözüne uyku girmemek

منہ چڑانا utanmak , çekinmek

سر اٹھانا kafa tutmak, karşı çıkmak

جان دینا çok sevmek

تنکے چننا birinin hatasını, kusurunu aramak

کمر باندھ رکھنا hazır olmak

Bu edat bazen geçen zamana ve yaşa vurgu yapılan cümlelerde kullanılır.

اس کو گئے ایک مہینہ ہوا۔ Onun gidişinin üzerinden bir ay geçti.

اس کو اب آٹھواں سال ہے ۔ O şimdi sekiz yaşındadır.

(Bulgur, 2019: 259)

Cümlenin eyleminin mastar haliyle kullanıldığı gereklilik bildiren yapılarda, کو özne takısı olan ‘نے’ nin yerini alabilir.

علی کو آج انقرہ آنا تھا۔ Ali’nin bugün Ankara’ya gelmesi lazımdı.

علی نے آج انقرہ آنا تھا۔ Ali’nin bugün Ankara’ya gelmesi lazımdı.

کو amaç, niyet, maksat ve miktar soru zarflarından sonra da kullanılır.

میں آپ سے ملنے کو آؤں گی ۔ Sizinle buluşmaya geleceğim.

Onlar gezmeye nereye gidecekler ? وہ سیر کو کہاں جائیں گے ؟

Bu arabayı kaç liraya aldınız ? آپ نے یہ گاڑی کتنے کو لی ؟

Genellikle canlı nesneler ile birlikte kullanılan کو, cansız nesneyi vurgulamak ve belirli kılmak için de kullanılabilir.

(vurgusuz anlatım) Ben etek giymek istiyorum. میں لہنگا پہننا چاہتی ہوں ۔

(vurgulu anlatım) Ben etek giymek istiyorum. میں لہنگے کو پہننا چاہتی ہوں ۔

(vurgusuz anlatım) O kitap okumak istiyor. وہ کتاب پڑھنا چاہتا ہے ۔

(vurgulu anlatım) O kitabı okumak istiyor. وہ کتاب کو پڑھنا چاہتا ہے ۔

کو'nun Urdu dilinde kullanım alanı oldukça geniştir. Yukarıda bahsettiğimiz kullanımlarına ek olarak cümlenin *edici* ya da *etkilenen* rolünde olduğu durumlarda کو tümcenin öznesinden sonra gelir fakat çekim tümcenin nesnesiyle uyumludur. Eylem çekimi her ne kadar nesne ile uyumlu olsa da cümlenin asıl öznesi کو ekini alandır. Bu yapı öznenin "öznel deneyim" yaşadığı durumlarda *beğeni, hoşlantı, hatırlama, unutma, üzülme* ya da edicinin yapmayı gerekli gördüğü durumları anlatmak için de kullanılır.

Aşağıda konu ile ilgili örnekler verilmiştir : [7]

Ben nezleyim. مجھے زُکام ہے ۔

[7] Listede yer alan tümceler Texas Üniversitesi Hindi – Urdu Dili Öğretim Merkezi tarafından paylaşılan eylemlerden hareketle hazırlanmıştır. http://hindiurduflagship.org/assets/pdf/Hindi_Ko.pdf

مجھے بخار ہے ۔	Ateşim var.
مجھے امید ہے کہ ؛	Ümit ediyorum ki;
مجھے شک ہے کہ	Şüpheleniyorum ki ;
مجھے بہت تعجب ہے ۔	Çok şaşkınım.
مجھے یہ سن کر تعجب ہوا۔	Bunu duyduğuma çok şaşırdım / hayret ettim.
مجھے بہت پریشانی ہے۔	Çok üzgünüm.
مجھے افسوس ہے کہ ؛	Üzgünüm ki;
مجھے معلوم ہے ۔	Biliyorum . / Haberim var .
مجھے معلوم نہیں۔	Bilmiyorum. / Haberim yok .
مجھے اس کا نام پتا ہے ۔	Ben onun adını biliyorum.
مجھے پرواہ نہیں۔	Umrumda değil.
مجھے پاکستانی فلمیں پسند ہیں ۔	Pakistan filmlerini seviyorum.

Yeni filmi sevdim.	مجھے نئی فلم پسند آئی ۔
Çok eğlendim.	مجھے بہت مزہ آ گیا۔
Bana para lazım.	مجھے پیسہ چا ہیے ۔
Bana para lazımdı.	مجھے پیسے کی ضرورت تھی۔
Benim gitmem gerek.	مجھے جانا چا ہیے ۔
Benim gitmem lazım.	مجھے جانا ہے ۔
Sana bir şey söylemem lazım.	مجھے تم سے کچھ کہنا ہے۔
Gitmem gerek.	مجھے جانا پڑتا ہے
Gitmem gerekecek .	مجھے جانا ہو گا۔
Urdu öğrenmem lazım.	مجھے اردو سیکھنا پڑے گا۔
Yeni kıyafetler almam gerekecek.	مجھے نئے کپڑے خریدنے ہوں گے۔
Müsaitim .	مجھے فرصت ہے ۔
Müsait değildim.	مجھے فرصت نہیں تھی۔

Korkuyorum.	مجھے ڈر ہے ۔
Korkuyorum. Korku hissediyorum.	مجھے ڈر لگتا ہے ۔
Üşüyorum.	مجھے ٹھنڈ لگ رہی ہے ۔
Üşüdüm.	مجھے ٹھنڈ لگی ہے ۔
Sıcakla(n)dım.	مجھے گرمی لگی ہے ۔
Susadım.	مجھے پیاس لگی ہے۔
Acıktım.	مجھے بھوک لگی ہے ۔
Uykum geldi.	مجھے نیند آئی ہے ۔
Seni seviyorum.	مجھے تم سے پیار ہے ۔
Nezle / grip oldum.	مجھے نزلہ ہو گیا ہے ۔
Onları çok kıskandım.	مجھے ان سے بہت حسد تھا۔
Onları çok kıskanıyorum.	مجھے ان سے بہت جلن ہے۔
Ondan nefret ediyorum.	مجھے اس سے نفرت ہے ۔

مجھے دو زبانیں آتی ہیں	Ben iki dil biliyorum.
مجھے گانا نہیں آتا۔	Şarkı söyleyemem / Şarkı söylemeyi bilmem .
مجھے لگتا ہے کہ	Sanıyorum ki; Öyle düşünüyorum ki ;
مجھے دہلی پسند ہے۔	Delhi'yi seviyorum. / severim.
مجھے دہلی اچھی لگتی ہے۔	Delhi'yi çok severim.
مجھے تمہارے دوست بہت اچھے لگے۔	Arkadaşlarınızı çok sevdim.
مجھے ان کی باتیں بری لگیں۔	Onların sözlerinden hiç hoşlanmadım.
مجھے گھر پہونچنے میں دو گھنٹے لگے۔	Eve varışım iki saat sürdü. / iki saatimi aldı.
مجھے پتہ چلا۔	Anladım. / Biliyorum.
مجھے پتہ چلے گا ۔	Anlayacağım. / Çözeceğim.
مجھے راجا کہتے ہیں۔	Bana Raca derler.
[8] مجھے سیاست میں دلچسپی ہے۔	Siyasetle ilgileniyorum.
مجھے چوٹ لگی ہے۔	Canım yandı.

[8] دلچسپ sıfat olarak kullanılır. دلچسپ کتاب ilginç kitap gibi…

مجھے اس کا نام یاد ہے ۔ Onun ismini hatırlıyorum.

مجھے ان دِنوں کی یاد آتی ہے ۔ O günleri yad ediyorum.

مجھے کوئی اعتراض نہیں ہے ۔ İtirazım yok.

مجھے یہ ساڑی آٹھ سو روپیئے ملی ۔ Bu sariyi 800 rupiye aldım.

مجھے آپ سے مل کر بڑی خوشی ہوئی ۔ Sizinle tanıştığıma memnun oldum.

مجھے پاکستان جانے کا ارادہ ہے ۔ Pakistan'a gitmeye niyetim var .
Pakistan'a gitmeyi düşünüyorum.

مجھے فرصت ہے ۔ Müsaitim.

Türkçede yönelme durum eki olan –(y)A,eklendiği ismin son ünlüsü ile uyuma girerek biçim değişikliği gösterir; *okul-a, ev-e* gibi. Urdu dilinde ünlü uyumu kuralı aranmaz ve biçimsel değişiklik oblik ve seslenme durumu haricinde görülmez. Adın belirttiği kavrama yöneliş ve eylemin bir yere, zamana, kişiye yaklaştığını bildiren durum; yönelme durumudur. Yön, amaç, zaman ve niyet işlevleri Urdu ile aynıdır.

میں اسکول کو جا رہا ہوں ۔ Ben okula gidiyorum.

وہ کس کو دیکھ رہی ہے ؟ O kime bakıyor ?

شام کو ہمارے پاس آیئے ۔ Akşama bizim yanımıza gelin.

اس سے ملنے کو جایئے ۔ Onunla buluşma-y-a gidiniz.

2.2.3. نے / nē / Özne Takısı

نے / nē / özne takısı, geçmiş zamanda nesne alan geçişli eylemlerle birlikte kullanılır. Geçmiş zaman haricindeki diğer zamanlarda kullanılmaz. Türkçede durum ekleri eylem tarafından tümcenin nesnesine yüklenir, tümcenin edicisi yani öznesi herhangi bir durum eki almaz. Türkçeden farklı olan bu Urdu dil bilgisi yapısı, ergatif dil özelliği gösterir. Tez çalışmasında, Urdu dilinde sık kullanılan geçişli ve geçişsiz eylemlere yer verilmiştir.

Nē (نے) Özne Takısı Almayan Bazı Eylemler [9]

Eylem	Anlamı	Dişil tekil	Dişil Çoğul	Eril Tekil	Eril Çoğul
آنا	gel-	آئی	آئیں	آیا	آئے
اُگنا	büyü-	اُگی	اُگیں	اُگا	اگے
اُٹھنا	kalk-	اُٹھی	اُٹھیں	اُٹھا	اُٹھے
اَڑنا	uç-	اَڑی	اڑیں	اَڑا	اَڑئے
اُترنا	in-	اُتری	اُتریں	اُترا	اُترے
اُبلنا	kayna-	اُبلی	اُبلیں	اُبلا	اُبلے

[9] Listede yer alan eylemler Texas Üniversitesi Hindi – Urdu Dili Öğretim Merkezi tarafından paylaşılan eylemlerden hareketle hazırlanmıştır. http://hindiurduflagship.org/assets/pdf/Hindi_Ko.pdf

کٹنا	kesil-	کٹی	کٹیں	کٹا	کٹے
کانپنا	titre-	کانپی	کانپیں	کانپا	کانپے
گرنا	düş-	گری	گریں	گرا	گرے
گھومنا	gezin- dolaş-	گھومی	گھومیں	گھوما	گھومے
چمکنا	parla-	چمکی	چمکیں	چمکا	چمکے
چلنا	yürü-	چلی	چلیں	چلا	چلے
چلا جانا	git-	چلا گی	چلا گئیں	چلا گیا	چلا گئے
چکنا+ kök	bir işin çoktan bittiğini anlatır.	چکی	چکیں	چکا	چکے
چھپنا	basıl- damgalan-	چھپی	چھپیں	چھپا	چھپے
چھوٹنا	kurtul- özgür kal-	چھوٹی	چھوٹیں	چھوٹا	چھوٹے
جلنا	yan-	جالی	جالیں	جالا	جالے
جانا	git-	گئی	گئیں	گیا	گئے

جیتنا	kazan-	جیتی	جیتیں	جیتا	جیتے
جینا	yaşa-	جیئی	جیئیں	جیا	جیے
جھومنا	sarsıl- sallan-	جھومی	جھومیں	جھوما	جھومے
ٹپکنا	damla- sızla-	ٹپکی	ٹپکیں	ٹپکا	ٹپکے
ٹہلنا	gez- dolan-	ٹہلی	ٹہلیں	ٹہلا	ٹہلے
ٹوٹنا	kır-	ٹوٹی	ٹوٹیں	ٹوٹا	ٹوتے
ٹھہرنا	bekle- konakla-	ٹھہری	ٹھہریں	ٹھہرا	ٹھہرے
ڈرنا	kork- ürper-	ڈری	ڈریں	ڈرا	ڈرے
ڈوبنا	güneş vs. bat- ,suya bat-,boğul- ,saklan-	ڈوبی	ڈوبیں	ڈوبا	ڈوبے
تیرنا	yüz-	تیری	تیریں	تیرا	تیرے
تھکنا	yorul-	تھکی	تھکیں	تھکا	تھکے
دبنا	yük altında ol-,gizlen-	دبی	دبیں	دبا	دبے

دِکھانا	görün- gözük-	دِکھائی	دِکھائیں	دِکھایا	دِکھائے
دکھائی دینا	görün- ortaya çık-	دکھائی دی	دکھائی دیں	دکھائی دیا	دکھائی دے
دوڑنا	koş-	دوڑی	دوڑیں	دوڑا	دوڑے
دھلنا	yıkan-	دھلی	دھلیں	دھلا	دھلے
نہانا	yıkan-	نہائی	نہائیں	نہایا	نہائے
ناچنا	dans et-	ناچی	ناچیں	ناچا	ناچے
نکلنا	ortaya çık- dışarı çık-	نِکلی	نِکلیں	نکلا	نِکلے
پڑنا	elde et- yapabil-	پڑی	پڑیں	پڑا	پڑے
پہنچنا	var- ulaş-	پہنچی	پہنچیں	پہنچا	پہنچے
پھرنا	dolaş-	پھری	پھریں	پھرا	پھرے
پھسپھسانا	fısılda-	پھسپھسائی	پھسپھسائیں	پھسپھسایا	پھسپھسائے
بچنا	geri kal- kurtul-	بچی	بچیں	بچا	بچے
بجنا	saat, zil enstrüman çal- ses çıkar-	بجی	بجیں	بجا	بجے

بڑھنا	art- ,geliş- ,ilerle-	بڑھی	بڑھیں	بڑھا	بڑھے
بدلنا	değiş-	بدلی	بدلیں	بدلا	بدلے
بننا	ol-	بنی	بنیں	بنا	بنے
بسنا	bir yere yerleş-, ikamet et-	بسی	بسیں	بسا	بسے
بکنا	satıl-	بکی	بکیں	بکا	بکے
بگڑنا	bozul- dağıl- harap ol- darıl- küs-	بگڑی	بگڑیں	بگڑا	بگڑے
بیتنا	zaman geçir- bit- tüken-	بیتی	بیتیں	بیتا	بیتے
بیٹھنا	otur-	بیٹھی	بیٹھیں	بیٹھا	بیٹھے
بولنا	konuş-	بولی	بولیں	بولا	بولے
بھرنا	dol- doldur-	بھری	بھریں	بھرا	بھرے

بھاگے	بھاگا	بھاگیں	بھاگی	kaç- uzaklaş- koş- firar et-	بھاگنا
بھیگے	بھیگا	بھیگیں	بھیگی	ıslan-	بھیگنا
بھولے	بھولا	بھولیں	بھولی	unut-	بھولنا
بھونکے	بھونکا	بھونکیں	بھونکی	havla-	بھونکنا
مچے	مچا	مچیں	مچی	harekete geç-	مچنا
مرے	مرا	مریں	مری	öl-	مرنا
ملے	ملا	ملیں	ملی	buluş-	مِلنا
مڑے	مڑا	مڑیں	مڑی	dön- geri dön-	مڑنا
مسکرائے	مسکرایا	مسکرائیں	مسکرائی	gülümse-	مسکرانا
رہے	رہا	رہیں	رہی	yaşa- kal-	رہنا
رُکے	رُکا	رُکیں	رُکی	dur-	رُکنا
رُوئے	رُویا	رُوئیں	رُوئی	ağla-	رُونا

لگنا	san- zannet-	لگی	لگیں	لگا	لگے
لانا	getir-	لائی	لائیں	لایا	لائے
لے آنا	getir-	لے آئی	لے آئیں	لے آیا	لے آئے
لے جانا	götür-	لے گئی	لے گئیں	لے گیا	لے گئے
لیٹنا	yat- uzan-	لیٹی	لیٹیں	لیٹا	لیٹے
+ eylem سکنا	yapabilmek -ebilmek	سکی	سکیں	سکا	سکے
سمجھنا	anla-	سمجھی	سمجھیں	سمجھا	سمجھے
سدھرنا	düzelt- düzenle-	سدھری	سدھریں	سدھرا	سدھرے
سنائی دینا	duyul-	سنائی دی	سنائی دیں	سنائی دیا	سنائی دے
سوجھنا	algıla- aklına gel-	سوجھی	سوجھیں	سوجھا	سوجھے
سونا	uyu-	سوئی	سوئیں	سویا	سوئے
ہنسنا	gül-	ہنسی	ہنسیں	ہنسا	ہنسے

ہلنا	sallan- hareket et- titre-	ہلی	ہلیں	ہلا	ہلے
ہونا	ol-	ہوئی	ہوئیں	ہوا	ہوئے

2.2.3.1. Geçişli Eylemler

Urdu Dilinde Yaygın Olarak Kullanılan Geçişli Eylemler [10]

EYLEM		EYLEM ÇEKİMİ				ÖRNEK
		Dişil tekil	Dişil çoğul	Eril tekil	Eril çoğul	
اُٹھانا	kaldır-	اُٹھائی	اُٹھائیں	اٹھایا	اٹھائے	میں نے دو کتاب اُٹھائیں۔
اُڑانا	hesapsızca harca- uçur-	اُڑائی	اُڑائیں	اُڑایا	اُڑائے	میں نے بہت پیسے اُڑائے۔
اُتارنا	indir-	اُتاری	اُتاریں	اُتارا	اُتارے	اس نے اپنا سامان اُتارا۔
کمانا	para kazan-	کمائی	کمائیں	کمایا	کمائے	میری بہن نے ۲۰۰۰ روپیہ کمائے ہیں۔
کرنا	yap-	کی	کیں	کیا	کئے	بچوں نے میری مدد کی۔

[10] Texas Üniversitesi Hindī- Urdu Dili Öğretim Merkezi tarafından hazırlanan eylem listesi için bkz . http://hindiurduflagship.org/assets/pdf/Ne_Cracker.pdf

کیا آپ نے کیا کہا ؟	کہے	کہا	کہیں	کہی	söyle-	کہنا
کس نے روٹی کاٹی ؟	کاٹے	کاٹا	کاٹیں	کاٹی	kes-	کاٹنا
میں نے دو سیب خریدے۔	خریدے	خریدا	خریدیں	خریدی	satın al-	خریدنا
میں نے کھانا کھایا۔	کھائے	کھایا	کھائیں	کھائی	yemek ye-	کھانا
تم نے بچوں کو کیا کھلایا ؟	کھلائے	کھلایا	کھلائیں	کھلائی	yemek yedir-	کھلانا
میں نے بانو سے ٹینس کھیلا۔	کھیلے	کھیلا	کھیلیں	کھیلی	oyun oyna-	کھیلنا
اس نے دروازہ کھولا۔	کھولے	کھولا	کھولیں	کھولی	aç -	کھولنا
تم نے اتنا پیسہ کیوں گنوایا؟	گنوائے	گنوایا	گنوائیں	گنوائی	israf et- boşa harca-	گنوانا
میں نے گانا نہیں گایا۔	گائے	گایا	گائیں	گائی	şarkı söyle-	گانا
اس نے گلا گرا دیا۔	گرائے	گرایا	گرائیں	گرائی	düşür-	گرانا
میں نے پاکستان میں اچھے دن گزارے۔	گزارے	گزارا	گزاریں	گزاری	vakit geçir-	گزارنا

ٹکسی والے نے ہم کو اس سڑک پر بہت گھمایا۔	گھمائے	گھمایا	گھمائیں	گھمائی	dolaştır- gezdir-	گھمانا
آپ نے اُس لال والی گاڑی چلائی۔	چلائے	چلایا	چلائیں	چلائی	araba sür-	چلانا
آج احمد نے چاہا کہ اسکول نہ جائے۔	چاہے	چاہا	چاہیں	چاہی	iste -	چاہنا
میں نے اپنی امی کو بہت چڑھایا۔	چڑھائے	چڑھایا	چڑھائیں	چڑھائی	dalga geç- kızdır-	چڑھانا
پاکستانی لوگ نے پچھلے سال کے انتخاب میں امران خان کو چنا تھا۔	چنے	چنا	چنیں	چنی	seç-	چننا
میں نے اس کا پیسا نہیں چھویا۔	چھوئے	چھویا	چھوئیں	چھوئی	dokun-	چھونا
اس نے بچوں کو باہر چھوڑا۔	چھوڑے	چھوڑا	چھوڑیں	چھوڑی	bırak- terk et-	چھوڑنا
اس نے مجھے ۷ بجے جاگایا۔	جاگائے	جاگایا	جاگائیں	جاگائی	uyandır-	جاگانا
کسی نے اسلام کا باغ جلایا تھا۔	جلائے	جلایا	جلائیں	جلائی	yak- ateşe ver-	جلانا
کس نے سوال کا جواب جانا ہے ؟	جانے	جانا	جانیں	جانی	bil -	جاننا
کونسے ٹیم نے کھیل جیتا ؟	جیتے	جیتا	جیتیں	جیتی	kazan-	جیتنا

احمد نے نئی جماعت جوڑی تھی ۔	جوڑے	جوڑا	جوڑیں	جوڑی	ekle – katıl-	جوڑنا
انہوں نے بچوں کو نہیں ڈانٹا ۔	ڈانٹے	ڈانٹا	ڈانٹیں	ڈانٹی	azarla-	ڈانٹنا
میں نے پیالوں کو پانی ڈالا ہے ۔	ڈالے	ڈالا	ڈالیں	ڈالی	boşalt – sıvı vb. dök-	ڈالنا
میں نے کتب خانے میں عربی کتابیں دھونڈھیں تھیں ۔	ڈھونڈھے	ڈھونڈھا	ڈھونڈھیں	ڈھونڈھی	ara- araştır -	دھونڈھنا
کس نے کھڑکی توڑی ہے ؟	توڑے	توڑا	توڑیں	توڑی	kır-	توڑنا
میں نے آپ کو اچھی سبق دلوایا ہے ۔	دلوائے	دلوایا	دلوائیں	دلوائی	sağla – neden ol- verdirt-	دِلوانا
کیا آپ نے تاج محل دیکھا ہے ؟	دیکھے	دیکھا	دیکھیں	دیکھی	gör- bak- seyret-	دیکھنا
میں نے ان کو دو ہزار ڈالر دئے ۔	دے	دیا	دیں	دی	ver-	دینا
انھوں نے اپنے کپڑے دھوئے ۔	دھوئے	دھویا	دھوئیں	دھوئی	yıka-	دھونا
کس نے آپ کو گھر سے نکالا ؟	نکالے	نکالا	نکالیں	نکالی	çıkar-	نکالنا
شیر نے چوہے کو پکڑ دیا ۔	پکڑے	پکڑا	پکڑیں	پکڑی	yakala-	پکڑنا

آسمان صاحبہ نے ہم کو اردو پڑھائی ۔	پڑھائے	پڑھایا	پڑھائیں	پڑھائی	okut- öğret-	پڑھانا
اس نے ایک خوبصورت قمیز پہنا ہے ۔	پہنے	پہنا	پہنیں	پہنی	giy-	پہننا
علی نے ہم کو اپنے گھر پہنچایا ۔	پہنچائے	پہنچایا	پہنچائیں	پہنچائی	teslim et- ulaştır-	پہنچانا
انھوں نے چائے پی ۔	پیئے	پیا	پیں	پی	iç -	پینا
کیا آپ نے مجھ سے پوچھا ؟	پوچھے	پوچھا	پوچھیں	پوچھی	sor-	پوچھنا
کس نے کاغذ پھاڑا ؟	پھاڑے	پھاڑا	پھاڑیں	پھاڑی	yırt- sök-	پھاڑنا
ایک میمنے نے بھیڑیے سے اپنی جان بچائی ۔	بچائے	بچایا	بچائیں	بچائی	kurtar-	بچانا
ولی نے اپنی بانسری بجائی ۔	بجائے	بجایا	بجائیں	بجائی	çalgı aleti çal-	بجانا
آپ نے کیا بتایا ؟	بتائے	بتایا	بتائیں	بتائی	söyle-	بتانا
میں نے اپنے بال کا رنگ بدلا ہے ۔	بدلے	بدلا	بدلیں	بدلی	değiştir-	بدلنا
میری امی نے شام کو بریانی بنائی ۔	بنائے	بنایا	بنائیں	بنائی	yap- pişir-	بنانا
میں نے اپنے دوستوں میں کیک بانٹایا ۔	بانٹے	بانٹا	بانٹیں	بانٹی	paylaştır- bölüştür-	بانٹنا

اس کے بھائی نے مجھے سڑک پر بیٹھایا۔	بیٹھائے	بیٹھایا	بیٹھائیں	بیٹھائی	oturt-	بیٹھانا
پارٹی کے لیے آپ نے کتنے لوگ بلائے تھے ؟	بلائے	بلایا	بلائیں	بلائی	çağır- davet et-	بلانا
کل تم نے اپنی گاڑی بیچی ہے ۔	بیچے	بیچا	بیچیں	بیچی	sat-	بیچنا
میں نے آپ کو ایک تحفہ بھیجا ہے ۔	بھیجے	بھیجا	بھیجیں	بھیجی	gönder-	بھیجنا
میں نے بریانی منگوائی تھی۔	منگوائے	منگوایا	منگوائیں	منگوائی	sipariş ver-	منگوانا
بچوں نے شور مچایا۔	مچائے	مچایا	مچائیں	مچائی	gürültü yap- kavga çıkar-	مچانا
آپ نے خدا سے کیا مانگا ہے ؟	مانگے	مانگا	مانگیں	مانگی	iste- dile -	مانگنا
اس نے اپنی امی کی ہر باتیں مانیں ہیں۔	مانے	مانا	مانیں	مانی	kabul et-	ماننا
شکاری نے ایک بڑی مچھلی ماری تھی ۔	مارے	مارا	ماریں	ماری	döv- vur- öldür- cezalandır-	مارنا
میں نے رام کو جان سے ملایا ہے ۔	ملائے	ملایا	ملائیں	ملائی	tanıştır- birleştir-	ملانا
اس نے قلم ، میز پر رکھا تھا۔	رکھے	رکھا	رکھیں	رکھی	koy- tut-	رکھنا
پولس نے گاڑیوں کو روکا۔	روکے	روکا	روکیں	روکی	durdur-	روکنا
میں نے دیواروں پر تصویر لگائی ۔	لگائے	لگایا	لگائیں	لگائی	as- başvur-	لگانا

نوکر نے سامان کو گاڑی میں لادا۔	لادے	لادا	لادیں	لادی	yük yükle-	لادنا
آپ نے کیا لکھا؟	لکھے	لکھا	لکھیں	لکھی	yaz-	لکھنا
چور نے دکان سے کیا لوٹا ہے ؟	لوٹے	لوٹا	لوٹیں	لوٹی	çal- hırsızlık yap-	لوٹنا
ڈاکٹر نے مجھے پلنگ پر لٹایا۔	لٹائے	لٹایا	لٹائیں	لٹائی	yatır-	لِٹانا
اس نے الماری سے کتابیں لیں ۔	لے	لیا	لیں	لی	al-	لینا
میں نے کسی کو نہیں سمجھا تھا۔	سمجھے	سمجھا	سمجھیں	سمجھی	anla-	سمجھنا
پروفیسر نے سب باتیں ہم کو سمجھا ئیں ۔	سمجھائے	سمجھایا	سمجھائیں	سمجھائی	anlat-	سمجھانا
سرکاری نے ملک کو تیزی سدھارا ہے ۔	سدھارے	سدھارا	سدھاریں	سدھاری	reform yap- geliştir-	سدھارنا
دو سال پہلے آپ نے کونسی زبان سیکھی تھی ؟	سیکھے	سیکھا	سیکھیں	سیکھی	öğren -	سِیکھنا
کیا آپ نے اپنی امی کی آواز سنی ہے ؟	سنے	سنا	سنیں	سنی	duy- işit- dinle-	سننا
دادی نے رات کو ہمیں کہانیاں سنائی تھیں ۔	سنائے	سنایا	سنائیں	سنائی	anlat-	سنانا
ماں نے بچوں کو سلایا۔	سلائے	سلایا	سلائیں	سلائی	uyut-	سلانا

سوچنا	düşün-	سوچی	سوچیں	سوچا	سوچے	آپ نے شادی کے بارے میں کیا سوچا ہے ؟
ہنسانا	güldür-	ہنسائی	ہنسائیں	ہنسایا	ہانسائے	اس نے مجھے بہت ہنسایا۔

2.2.4.Bulunma(Kalma) Durumu

Türkiye Türkçesinde bulunma durumu - *DA* ekiyle yapılır. Bulunma durum eki alan adlar, eylemlerin yerini, zamanını ve durumunu anlatır. Urdu dilinde bulunma durum eki میں (mīñ)dir. Aşağıda hem Türkçe hem de Urdu dilinde bulunma durum ekinin işlevleri verilmiştir:

Bu evde kim yaşar ? اس گھر میں کون رہتا ہے ؟

Fiyat , ücretler vs. hakkında konuşurken *için* anlamında میں kullanılır.

Bu dükkan 500 rupi için / 500 rupiye oldukça ucuz. پانچ سو روپے میں یہ دکان بہت سستا ہے۔

Eğer belirli bir tarihten söz etmiyorsak ay ile birlikte میں kullanılır.

Sınıfımız eylülde başlar. ہماری کلاس ستمبر میں شروع ہوتی ہے۔

Süreç bildirmek için kullanılır.

Siz bir yıl içinde Urdu öğreneceksiniz. آپ ایک سال میں اردو سیکھ لیں گے۔

O bir saatte hazır olur . وہ ایک گھنٹے میں تیار ہوں گی۔

Bir şeyin fiyatını sormak için kullanılır.

Bu çorabı kaç liraya alacaksınız ? آپ یہ جراب، کتنے میں خریدیں گے ؟

Yer , bulunma anlatır.

Ofisteyim. "میں دفتر میں ہوں ۔

İçinde bunulan durumu bildirmek için kullanır.

O mutlulukla / sevinç içinde cevap verdi. اس نے خوشی میں جواب دیا ۔

Bir şeyin fiyatından bahsederken kullanılır.

Bu elbiseyi 500 rupiye almıştım. میں نے یہ لباس پانچ سو روپوں میں ملا تھا ۔

Karşılaştırma yaparken kullanılır.

Bu hastalık yüz binde bir insanda olur. یہ بیماری لاکھ میں ایک آدمی میں ہوتی ہے ۔

Kızlar arasında en çalışkanı Banu'dur. ان لڑکیوں میں سب سے ہوش یار طلب علم بانو ہے ۔

میں، لگنا birlikte kullanıldığı zaman *ödemek* ve *vakit almak* anlamına gelir.

Ankara'dan İstanbul'a yol kaç saat sürer ? انقرہ سے استانبول پہنچنے میں کتنے گھنٹے لگتے ہیں ؟

Bu iş altı bin rupiye mal oldu. اس کام میں چھ ہزار روپے لگے ۔

[11] Urdu dilinde میں eş seslidir. Bulunma durum eki olarak kullanıldığında میں nin transkripsiyonda gösterimi ' mĩň' dir ve cümle başında asla kullanılmaz,cümle başında kullanılan daima 1. tekil şahıs zamiri olan میں 'dir ve transkripsiyonda ' mēň' ile gösterilir.

Bir işin durumunun değişmesini anlatırken kullanılır.

جادوگر نے اپنے کو ایک خوبصورت لڑکی میں بدل لیا۔

Büyücü kendini güzel bir kıza çevirdi.

Zaman zarflarıyla birlikte kullanılır. Saatlerde *kala* anlamında kullanılır.

سال میں دو بار میں پاکستان جاتا ہوں ۔ Yılda iki defa Pakistan'a giderim.

دس بجنے میں پانچ ہے ۔ Saat ona beş var.

سات میں دس منٹ باقی ہے ۔ Saat yediye on var.

Hastalıkları anlatmak için kullanılır.

میرے سر میں درد ہے ۔ Başım ağrıyor.

کیا آپ کے ٹانگ میں درد ہے ؟ Bacağınızda ağrı var mı ?

2.2.4.1 پر Edatı [12]

Urdu dilinde پر edatı ile kurulan dizimsel bağlantılar, Türkçede *–y (In) üzerinde/ üzerine/ üzerini* ve *üzerinden* anlamlarını veren yer-yön edatlarına karşılık gelir.

راستے پر گاڑیاں ہیں۔ Yolda arabalar vardır. (Yolun üzerinde arabalar vardır.)

[12] اوپر ve پہ de ' –(In)üzerinde' anlamında kullanılır. پہ bu şekli ile genellikle şiirlerde karşımıza çıkar. اوپر ise کے ile birlikte yer-yön zarfı olarak kullanılır.

Yer bildirmek için kullanılır.

Masanın üzerinde çanta vardır. میز پر بستہ ہے ۔

Bir konu üzerinde konuşmak, bir işi vaktinde yapmak anlamları verir. [13]

Eğitim üzerinde ilerlememiz (gelişmemiz) gerek. ہم کو تعلیم پر ترقی کرنا چاہیئے ۔

Vaktinde derse gelmeniz gerek. آپ کو وقت پر کلاس آنا چاہیئے ۔

Hedefin yönünü anlatmak için de kullanılır.

Bugün işe gidecek misiniz ? آج آپ کام پر چلیں گے ؟

پر den sonra بھی kullanılırsa *rağmen, olsa bile* anlamını verir.

Parayı ödememize rağmen su bulamadık. پیسے دینے پر بھی پانی نہیں ملتا ۔

2.2.4.2. تک Edatı

Bir işin belirli bir noktaya kadar devam edip o noktada sonlanacağını anlatmak için kullanılır. Türkçede *–(y)A kadar* edatını karşılar.

Siz oraya kadar koşabilir misiniz ? آپ ادھر تک دوڑ سکتے ہیں ؟

Akşama kadar işimi bitireceğim. میں شام تک کام ختم کروں گا ۔

Zaman aralığı bildirmek için kullanılır.

sabahtan akşama kadar صبح سے شام تک

[13] میں ترقی کرنا ile birlikte de kullanılır. bkz. Barker vd,1976:138.

5 Ocak'tan 20 Ocak'a kadar okul tatil ۵ جنوری سے ۲۰ جنوری تک اسکول میں چھٹی ہوگی ۔ olacak.

تک bazen ' bile' anlamında kullanılabilir. **bhī** (بھی)den daha güçlü bir vurgusu vardır. Bu kullanımda edat görevinde değildir ve isim (veya zamir) oblik durumda bulunmaz.

نوجوان کیا بوڑھے تک خوشی منا رہے ہیں ۔ (Schmidt,1999: 76)

Gençlerin yanı sıra, yaşlılar bile kutlama yapıyor.

اس نے میری بات تک نہیں سنی ۔ (Koul, 2008 : 157)

Benim ne söylediğimi dinlemedi bile.

Pakistan'a varmak 6 saati bulacak. پاکستان پہنچنے تک ۶ گھنٹے لگیں گے ۔

(Pakistan'a varana kadar 6 saat geçecek.)

2.2.5. Ayrılma Durumu

Urdu dilinde ayrılma durumu, سے eki ile, Türkçede –DAn durum eki ile karşılanır. Urdu dilinde tümcede eylemle isim arasında *birliktelik* veya *karşılıklı iş* anlamı katan kimi eylemler aşağıda verilmiştir:

konuş- (E AÖ) بات کرنا

Ben onunla konuşurum. میں اس سے بات کرتا ہوں ۔

dövüş - (E AÖ) لڑنا

O kiminle dövüşmüş ? اس نے کس سے لڑ پڑا ؟

sev- (E AÖ) پیار کرنا

نہرو بچوں سے پیار کرتے ہیں ۔ Nehru çocukları sever.

جھوٹ بولنا yalan söyle- (E AÖ)

مجھ سے جھوٹ نہ بولو ! Bana yalan söyleme!

مذاق کرنا şaka yap - (E AÖ)

اس سے مذاق نہ کرو ! Ona şaka yapma !

نفرت کرنا nefret et- (E AÖ)

وہ اپنے پڑوسی سے نفرت کرتا ہے ۔ O komşusundan nefret eder.

درخواست کرنا گزارش کرنا rica et - (E AÖ)

میں آپ سے گزارش کرتا ہوں ۔ Ben sizden bir şey rica ediyorum.

میں آپ سے درخواست کرتی ہوں ۔ Ben sizden bir şey rica ediyorum.

دور رہنا uzak dur- (E AÖ)

میں ایسے لوگوں سے دور رہنا پسند کرتا ہوں ۔ Öyle insanlardan uzak durmayı seviyorum.

شادی کرنا evlen- (E AÖ AÖ)

کیا علی نے بانو سے شادی کی؟ Ali Banu ile evlendi mi ?

کہنا söyle – (E AÖ AÖ)

اس نے مجھ سے کیا کہا ؟ O bana ne söyledi ?

پوچھنا sor- (E AÖ AÖ)

Ablanız bana adres sordu . آپ کی بہن نے مجھ سے پتا پوچھا۔

sev- (E AÖ) محبت کرنا

Seni seviyorum. میں تم سے محبت کرتا ہوں۔

kork- (E AÖ) ڈرنا

O karanlıktan korkar. وہ اندھیرے سے ڈرتا ہے ۔

buluş- görüş-(E AÖ) ملنا

Lahor'da kiminle görüşeceksiniz ? آپ لاہور میں کس سے ملیں گے ؟

öğren- (E AÖ AÖ) سیکھنا

Sizden Urdu öğrenmiştim. میں نے آپ سے اردو سیکھی تھی ۔

arkadaşlık kur- (E AÖ) دوستی کرنا

Kötü insanlarla arkadaşlık kurma! بری لوگوں سے دوستی مت کرو !

Bir yerin yakınından veya içinden gitmek anlamında *geç*- eylemi kullanılırsa –DAn durum eki alır.

Otobüs bu duraktan geçer mi ?

Hamit bahçeden geçti. حامد باغ سے گزرا۔

Türkçede kaynak görevinde kullanılan –DAn , Urdu dilinde سے ile aynıdır. Bir şeyin kaynağını veya başlangıç noktasını belirtmek için kullanılır.

علی کراچی سے آیا ہے ۔ Ali Karaçi’den geldi.

Sözünden dönme,ayrılma anlamında kullanılır.

وہ اپنے وعدے سے پھر گیا۔ O sözünden döndü.

وہ کراچی سے نکل گیا۔ O Karaçi’den ayrıldı.

Zaman ve sayı açısından bir şeyin başlangıç noktasını gösterir.

میں نے کل سے کھانا نہیں کھایا ۔ Dünden beri yemek yemedim.

صبح سے شام تک sabahtan akşam-a kadar

ایک سے دس تک گنتی کیجیئے ۔ Birden ona kadar sayın .

İki iş arasındaki bağı, ilişkiyi anlatmak için kullanılır.

آپ کا بانو سے کیا تعلق ہے ؟ Sizin Banu ile alakanız (ilişkiniz) nedir?

علی ، بانو سے شادی کرے گا ۔ Ali Banu ile evlenecek.

Karşılaştırma yapmak için kullanılır.

میں بانو سے خوبصورت ہوں ۔ Ben Banu’dan daha güzelim.

آج کل سے اچھا ہے ۔ Bugün dünden daha iyidir.

Karşılaştırma yaparken üstünlük derecesi için kullanılır.

میرے خیال میں دنیا میں سب سے خوبصورت جگہ کشمیر ہے۔

Bence, Keşmir dünyanın en güzel yeridir.

İşin nasıl bir biçim ve tarzda yapıldığını anlatmak için kullanılır.Bazı isimler yanına سے alarak zarf görevinde kullanılır.

Beni dikkatlice dinleyiniz. مجھے غور سے سنیے۔

Urduyu şevkle (istekle) öğreniyoruz. ہم شوق سے اردو سیکھتے ہیں ۔

اس نے ایک دم سے میرا ہاتھ پکڑا۔ (Koul,2008 : 131)

O bir anda elimi tuttu.

میں نے جھٹ سے اس کی بات مان لی ۔ (Koul,2008:131)

Söylediklerini hemen kabul ettim.

Sebep, neden,çıkış noktası ve bir şeyin neyden yapıldığını anlatmak için kullanılır.

O ateşten dolayı halsizleşti. وہ بخار سے کمزور ہوا۔

Çekirdekten bitki çıkar. بیج سے پودا نکلتا ہے ۔

Tahtadan masa olur (yapılır). لکڑی سے میزیں بنتی ہے ۔

Topraktan tabak olur (yapılır.) مٹی سے برتن بنتے ہیں ۔

Barker vd, bazı isimlerin yanına سے alarak zarf görevinde kullanıldığını aşağıdaki örneklerle göstermişlerdir(1967).

Evine kolayca ulaşabiliriz. ہم اس کے گھر آسانی سے پہنچ سکتے ہیں ۔

وہ وقت سے پہنچے گا۔[14]	O zamanında varacak.
مہربانی سے اس کی چابی دیجیئے !	Lütfen anahtarını veriniz.
گاڑی بہت تیزی سے جا رہی ہے ۔	Araba çok hızlı gidiyor.
ہم اس کے گھر مشکل سے پہنچ سکتے ہیں ۔	Biz onun evine güçlükle ulaşırız.
بد قسمتی سے ، میں کل آپ سے مل نہ سکوں گا ۔	Maalesef, yarın sizinle görüşemeyeceğim.
وہ دیر سے آئے گے ۔	O geç gelecek.
یہ کام جلدی سے کرے !	Bu işi acilen (hemen) yap !

اس نے خط پڑھنے سے پہلے اپنی عینک کی صفائی کی ۔

Mektubu okumadan önce gözlüğünü temizledi.

David, Anne vd.(2009: 97) ve Schmidt (1999: 74) ayrılma durum ekinin işlevleri ile ilgili şu tespitleri yapmışlardır :[15]

سے , özne ile birlikte kullanıldığı zaman yapılan işin *kazara* yapıldığını anlatır.

۱- مجھ سے گلاس توڑا	Bardağı kırdım. (Kazara)
۲-میں نے گلاس توڑا۔	Bardağı kırdım. (Bilinçli)
۳- اوہو، مجھ سے کیا ہو گیا ؟	Aaaa! Ben ne yaptım ?

[14] وقت سے yerine وقت پر de kullanılır.

[15] Konuyla ilgili verilen örneklerden 1.,2., 4., 8., (David,Anne vd.,2009 : 97) 'den alınmıştır. 3.,5.,6.,7.,9. örnekler ise (Schmidt, Ruth Laila,1999: 74)'den alınmıştır.

Edilgen eylemlerle birlikte kullanıldığı zaman iki farklı anlama gelir.

Normal edilgen : Tarafından anlamı verir.

۴-کھانا جادو سے پکایا گیا۔ Sihirle yemek pişirildi.

۵-یہ سڑک مزدوروں سے بنائی جائے گی۔ Bu yol işçiler tarafından yapılacak.

Yeteneksizlik, bir işi yapamama durumu anlatır(Asani, Hyder ,2008).

۶-مجھ سے ایسے واہیات الفاظ نہیں کہے جاتے۔ Ben böyle kaba sözler söyleyemem.

۷-مجھ سے اتنی دوا کھائی نہیں جاتی۔ Bu kadar ilacı içemem.

Ettirgen eylemlerle birlikte kullanıldığı zaman cümledeki işin kime yaptırılacağını vurgular.

۸-میں نے خالد سے کام کروا لیا۔ Halit'e iş yaptırdım.

۹-میں آپ کا کام سلیم سے کروائوں گا۔ Ben işi Selim'e yaptıracağım.

سے, yer- yön zarflarıyla birlikte hareketin yönünü işaret eder.

پیچھے سے کون آ گیا؟ Arka taraftan kim geldi ?

شیر درخت کے نیچے سے آنکلا۔ Arslan ağacın arkasından çıkıverdi.

Aşağıdaki Tablo- 12'de Türkçede kullanılan –DAn ve Urdu dilinde kullanılan سے durum ekinin işlevleri karşılaştırılmıştır:

Tablo -12

Türkçe ve Urdu Dilinde Kullanılan –DAn ve سے Durum Eklerinin İşlevleri

	zarf	**üstünlük**	**karşılaştırma**	**ilgi - alaka**	**vasıta (araç)**	**bir işin başlangıç noktası**	**kaynak**	**bir şeyin içinden geçmesi**
Urdu	سے	سب سے	سے	سے	سے	سے	سے	سے
Türkçe	ile	en	-DAn daha	ile	ile	-DAn beri / -DIr	-DAn	-DAn

2.2.6. Araç (Vasıta) Durumu

Nadir Engin Uzun *ile* ilgecinin seçimlik bir kaynaşık olarak herhangi bir ses bilgisel koşullanma içinde olmadığını belirtir(2006). Bu ilgeç, sözcüğün sonunda ünlü olsa da, olmasa da sözcük ile kaynaşır.

araba ile > arabayla tren ile > trenle

Özgür Ay, "+ (y)lA (<ile) şekli, bir ek olarak kullanıldığında eklendiği kelimenin ses özelliğine bağlı olarak " +(y)le, + (y)la" şekillerine giren *bir "insturumental (vasıta hâli) eki*dir"(2001: 254) .

Adı fiile " birliktelik, beraberlik" ilişkisiyle bağlar.

Eşimle birlikte her akşam yürüyüş yaparım.

میں ہر شام کو اپنی بیوی کے ساتھ چلتا ہوں ۔

Urdu dilinde *birliktelik,beraberlik* için, کے ساتھ kullanımı çok yaygındır.

Urdu dilinde سے، araç bildirmek için kullanılırken Türkçede *ile* kullanılır.

Bıçakla ekmeği keserim. میں چاقو سے روٹی کاٹتی ہوں۔

2.2.7. İlgi (Tamlayan) Durumu

Urdu dilinde, yardımcı eylemlerle bir araya gelerek birleşik eylem oluşturan kimi isimler, kendisinden önce cinsiyetine göre tamlama ekini alır. Bu kullanım Türkçede olmadığından, Urdu dilini öğrenenler için anlaşılması güçtür. İyelik eki alan eylemlerin bir kısmı aşağıda listelenmiştir:

çabala-	کی کوشش کرنا
söz ver-	کا وعدہ کرنا
rica et- , yardım iste -	کی سفارش کرنا
niyetlen-	کا ارادہ کرنا
yardım et -	کی[16] مدد کرنا
teşekkür et-	کا شکر کرنا

[16] مدد (*yardım)* isimdir ve birlikte kullanılan diğer yardımcı eylemler ve durum ekleri için bknz. Schmidt, 1993 : 80. Urdu dilinde کا / کے / کی ile kurulmuş birleşik edatlar vardır, cümleyi pek çok farklı anlamda tamamlarlar.. Bkz ;Bilik,Nuriye ,Özenç, Nuray ,2007 : 286-296 ; Koul, N. Omkar , 2008: 57-58 ;M.C. Saihgal, 1945 : 177 ; Schmidt, Ruth Laila , 1999 : 81-84 ; Virendra,Singh, Kumar,Ashok,2005: 110) Genitif eki zamirleri bazı edatlara bağlamakta kullanılır: senin için,onun gibi misallerinde olduğu gibi.Burada genitif eki mânâ bakımından değil,sadece şekil bakımından vazife görür (Ergin,2013 : 21).Urdu dilinde sıfat tamlamaları, nitelediği ismin cinsiyeti ve sayısı ile uyuma girer. Türkçede olduğu gibi önce sıfat sonra isim gelir.Tezimiz iyelik kullanımı ile sınırlandırılmıştır. Konu hakkında ayrıntılı anlatım için bkz. Kuyumcu,Hakan.,(2014), *" Urdu Dilinde ve Türkçede Sıfat İşlevli Yan Tümce Konusuna Karşılaştırmalı Bakış"*,Selçuk Üniversitesi,Edebiyat Fakültesi Dergisi, sayı 32, 47-56.

کا شکریہ ادا کرنا - teşekkür et

کا پیچھا کرنا - takip et

کا انتظار کرنا - bekle

کا یقین کرنا -inan

کا اقرار کرنا -söz ver

کا جواب دینا -cevap ver

İyelik, iki isim arasındaki ilişkiyi göstermek için kullanılır. Bu ilişki sahiplik, materyal – yapı, ölçü – değer, kaynak, bütünün parçası, amaç ve özellik belirtmek için kullanılır.

علی کا بھائی یہاں آئے گا ۔ Ali'nin abisi buraya gelecek.

آپ مٹی کے برتن خریدنا چاہتی ہیں ؟ Toprak kap/ tabak almak ister misiniz?

یہ بس روپیے کے آم ہیں ۔ Bunlar 20 rupilik mangolar.

کیا اردو بازار کی کتابیں مہنگی ہیں ؟ Urdu Pazar'ın kitapları pahalı mıdır ?

اس دھوبی کا کام اچھا نہیں ہے ۔ Bu çamaşırcının işi (kendi yaptığı iş) iyi değil.

گھر کا کمرہ بہت چھوٹا ہے ۔ Evin odası çok küçüktür.

پینے کا پانی صاف ہے ۔ İçme suyu temizdir.

Kahve şekerlidir. کافی کی میٹھاس اچھی ہے ۔

Urdu dilinde iyelik ekleri, kendisinden sonra gelen ismin cinsiyeti ve sayısına göre uyuma girer. Bu uyum aşağıdaki gibidir.

Eril		Dişil	
tekil	çoğul	tekil	çoğul
کا	کے	کی	کی

tekil-eril بیٹا çoğul-eril بیٹے

Banu'nun oğlu بانو کا بیٹا Banu'nun oğulları بانو کے بیٹے

tekil- dişil بیٹی çoğul – dişil بیٹیاں

Ali'nin kızı علی کی بیٹی Ali'nin kızları علی کی بیٹیاں

İlgi durumu, eklendiği ad ile başka bir ad arasında sahiplik, ilgi bağı kurma durumudur. Adlarda ilgi durumu, ilgi ekleriyle karşılanır. Türkçede ekler şu şekildedir :

Ünsüzle biten isimlerden sonra + *In* , ünlüyle bitenlerden sonra ise +*nIn* biçimindedir. Grubu meydana getiren iki isimden birincisi *tamlayan*, ikincisi *tamlanan* olarak adlandırılır. Tamlayan önce,tamlanan sonra gelir. Tamlayan ilgi durum eklerini alırken, tamlanan iyelik eklerini taşır.

tamlayan tamlanan tamlayan tamlanan

ev-*in* çatı-*sı* halı- *nın* motif-*i*

Zeynep Korkmaz, ilgi durumunu, kullanıldığı yerler bakımından üçe ayırır :

İlgi durumu ekleri her zaman çokluk ve iyelik eklerinden sonra gelir. İlgi durumu eki almış adların şahıslara göre çekimi, ilgi durumu ekinden önce iyelik veya çokluk ve iyelik eklerinin getirilmesiyle yapılır(2009).

(benim) evim-in halı-sı (bizim) evimiz-in bahçesi (bizim) evlerimiz-in bahçesi

(senin) evin-in halısı (sizin) eviniz-in bahçesi (sizin) evleriniz-in bahçesi

(onun) evi-nin halısı (onların) evleri-nin bahçesi

Urdu dilinde kullanılan iyelik ekleri Tablo -13'te verilmiştir :

İyelik Zamirleri **Dişil Tekil Çoğul** **Urdu**	**İyelik Zamirleri** **Eril Çoğul** **Urdu**	**İyelik Zamirleri** **Eril Tekil** **Urdu**	**İyelik Zamirleri** **Türkçe**	**Kişi Zamirleri** **Urdu**	**Kişi Zamirleri** **Türkçe**
میری Meri	میرے Merē	میرا Merā	Benim	میں Mēň	Ben
میری Terī	تیرے Terē	تیرا Terā	Senin	تو Tū	Sen
اس کی Us kī	اس کے Us kē	اس کا Us kā	Onun	وہ Voh	O
ہماری Hamarī	ہمارے Hamarē	ہمارا Hamarā	Bizim	ہم Ham	Biz
تمہاری Tumharī	تمہارے Tumharē	تمہارا Tumharā	Sizin	تم Tum	Siz
آپ کی Aap kī	آپ کے Aap kē	آپ کا Aap kā	Sizin	آپ Aap	Siz (Saygı zamiri)
ان کی Un kī	ان کے Un kē	ان کا Un kā	Onların	وہ Voh	Onlar

Tabloya baktığımızda Türkçe'de iyelik eklerinin birlikte kullanıldığı ismin cinsiyetine ve sayısına göre değişkenlik göstermediğini görmekteyiz. Oysa Urdu dilinde iyelik zamirleri nitelediği ismin cinsine ve sayısına göre uyuma girer.

یہ میری میز ہے۔	یہ میرا قلم ہے۔
Bu benim masamdır.	Bu benim kalemimdir.
یہ میری میزیں ہیں ۔	یہ میرے قلم ہیں ۔
Bunlar benim masa(lar)ımdır.	Bunlar benim kalem(ler)imdir.

SONUÇ

Tez konumuzun " Türkiye Türkçesi ve Urdu Dilinde Ad Durum Eklerinin Kurduğu Yapılar ve İşlevleri" olması sebebiyle,birinci bölümde öncelikle iki dilin temel dil bilimsel özelliklerinden bahsedilmiştir. Türk dili alfabesi,Türkçenin ses bilgisel özelliklerinden bahsederken verilmiştir. Urdu dilinin yazı sistemi,noktalama işaretleri ve sayı sistemi Türkçeden farklı olduğu için tezimizde bu konunun üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde, durum kavramının kullanım yerleri incelenmiştir. Urdu dilinde üç durum vardır; yalın durum , oblik durum ve seslenme durumudur. Öznenin kendisinden sonra herhangi bir edat ya da tamlama eki almaması haline yalın durum, özneden sonra edat ya da tamlama eki alması haline oblik durum denmektedir. Urdu dili ergatif bir dildir,geçmiş zamanda geçişli eylem kullanıldığı zaman özne kendisinden sonra نے takısını alır. Urdu dilinde özne, کو edatını alırsa asıl eylemin mantıksal edicisi konumunda kalırken, cümlenin nesnesi,dilbilgisel açıdan cümlenin öznesi gibi düşünülür ve cümlenin çekimi ile uyuma girer. Bu kullanım Türkçede olmadığı için Urdu dilini öğrenenler oldukça güçlük çekmektedir.Bu sebepten, çalışmamızda کو edatına kapsamlı yer verilmiştir. Durum eklerinin karşılıklı kullanım açısından benzer ve farklı yönleri konu içerisinde örnekler ile karşılaştırılmıştır.Tezimizde tespit edilen diğer yapı özelliklerinden bazılarına aşağıda değinilmiştir:

Urdu dili ve Türk dili alfabesi birbirinden tamamen farklıdır. Pakistan halkı iyi derecede İngilizce bilir ve Türkçe Latin harfleriyle yazıldığı için temel düzeyde Türkçe öğrenirken güçlük çekmezlerken, Urdu dilini öğrenen Türkler için Urdu alfabesinin çözümlenme süresi vakit almaktadır.Türkçede bulunan /ı/,

/ü/ ve /ö/ sesleri Urdu dilinde yoktur. Urdu dilinde kısa ünlüleri gösteren yazı işaretleri çok nadir kullanılır.Urdu dilini yabancı dil olarak öğrenenlerin, yeni bir kelime öğrenirken kelimenin anlamıyla birlikte yazılışını, okunuşunu ve isim ise cinsiyetini de öğrenmesi gerekir.Hint-Alt kıtasında hakimiyet kuran İngilizlerin etkisiyle günümüzde Pakistan'ın resmi dili olan İngilizce, Urdu dilini çok etkilemiştir.İki dilli toplumlarda bireyin konuşma esnasında farklı dillerin karışımını kullanması olarak bilinen kod değiştirme, Pakistan halkında çok sık görülür. İngilizce kelimeler, Urdu alfabesiyle yazıldığı zaman kelimelerin okunması zor olmaktadır.

Cinsiyet, bazı dillerde varlıklara ad olan sözcüklerin erillik, dişillik ya da yansızlık bakımından ayrı biçim sınıflarına ait olduğunu gösteren dil bilgisel bir kategoridir. Dillerde cinsiyet kavramı, genel olarak sözlüksel cinsiyet ya da dilbilgisel cinsiyet olmak üzere iki farklı bakış açısıyla değerlendirilmektedir. Hint- Avrupa dil ailesinde yer alan Urdu dilinde dil bilgisel cinsiyet, kişi ve sayı ile birlikte eylem üzerinde düzenli olarak belirlenirken; sıfat, iyelik adılları,tamlama ekleri ile dönüşlülük zamiri ise kendisinden sonra gelen ismin cinsiyetine ve sayısına göre biçimlenir ve uyum içine girer. Ural- Altay dil ailesine mensup Türkçede cinsiyet kavramı üzerine yapılan incelemeler, Türkçe'nin sözlüksel cinsiyete duyarlı olduğunu dil bilgisel cinsiyeti sunmadığını göstermektedir. Anadili Türkçe olan kişilerin, Urdu dilini öğrenirken temel düzeyde öğrenmesi gereken ilk kural, sözcüklerin ilgili cinsiyet ve sayı ayrımlarına bağlı olarak nasıل biçimlendiği ve cinsiyet ile sayının sıfat (اچھا،اچھے،اچھی), iyelik(میرا، میرے میری),tamlama (کا،کے،کی),eylem(گیا،گئے،گئی) ve ek eylem (تھا،تھے، تھی، تھیں) üzerinde nasıl belirlendiğidir. Her iki dilde cinsiyet kavramı çok farklı ; گے گی,گا)

nitelikte bulunduğundan, yabancı dil olarak Urdu öğrenen Türk öğreniciler, bu kuralı öğrenmede ve uygulamada güçlük çekmektedir. Bu konunun öğretimi her ne kadar ezber yolu ile gerçekleştirilse de, özellikle metin okurken, cümledeki iyelik zamirlerine tamlamalara ve sıfatlara dikkat edildiği takdirde öğrenim hız kazanacaktır.

Urdu dili, Arapçadan pek çok kelime ödünçlemiştir. Bu kelimelerden bazılarının Arapça dilbilgisi kurallarına göre çoğul çekimlenmiş hali de ödünçlenip günümüz Urdu dilinde kullanılmaktadır. Örneğin; تصویر (taṣvīr-resim) kelimesi dişildir, Urdu çoğul yapma kuralına göre تصویریں (taṣvīreň-resimler),Arapça çoğul yapma kuralına göre ise; تصاویر (taṣāvīr –resimler)dir.Buna benzer kelimelerin her iki çoğul halinin de dilde aktif olarak kullanılması, sözcük tanımlama noktasında Türk öğrenicilerin daha da güçlük çekmesine sebep olmaktadır.

Urdu dilinde kısa ünlülerin harf ile değil de harekelerle *(zaber,zeyr ve peş)* gösterilmesi, Türkçede olan bazı harflerin Urdu dilinde olmaması, Urdu dilinde özellikle göğüsten gelen patlamalı sesler ile peltek seslerin bulunması,çift ünsüzün *şedde* ile gösterilmesi, Urdu dilini yabancı dil olarak öğrenenlere, öğrenim sürecinde zorluk yaşatmaktadır. Türk öğreniciler, bilhassa Urdu dilinin yazım kuralları ile ses bilgisini öğrenirken güçlük çektiklerini söylemektedirler. Dikte çalışması yaparken Türkçedeki her ünlünün yazıda gösterilmesine karşın Urdu dilinde kısa ünlülerin harf olarak değil, işaretlerle (harekelerle) gösterilmesi ve bunun yazımda çok nadir kullanılması, okuma ve yazma hatası yapma oranını artırmaktadır..Ayrıca و harfinin 5 tane /v/, /ō/, /ū/, /o/, /u/ sesletimde karşılığının bulunması, kimi harflerin birden fazla sesletimi olması, örneğin ; z harfi için ; ظ ، ض ، ذ ، ز , t harfi için; ط ، ٹ ، ت ve s harfi için de ث، س ص kullanılması ve harflerin sesletimlerinin neredeyse aynı olması, bu sebeple yazarken hangisini kullanacakları konusunda kafa karışıklığı

yaşadıkları görülmüştür. Urdu dili Arapça,Farsça,Hindī ve İngilizce başta olmak üzere pek çok dilden kelime içermektedir. Eğer bir kavramı birden fazla dilden geçen kelime karşılıyorsa,o kavramın tüm karşılıklarını bilmek gerekir ki kelimeyi tam olarak öğrendik diyebilelim.

Öğreticinin isimler konusunu anlatılırken, özellikle günlük dilde kullanılan basit ve temel sözcüklerle işe başlaması ve defalarca tekrar ederek öğrencinin zihninde yer etmesini sağlaması ve ardından, sözcükleri çeşitlendirilerek sık sık tekrarlaması ve alıştırma biçimlerini çeşitlendirmesi konunun daha hızlı kavranmasını sağlayacaktır. Ancak şu dikkate alınmalıdır ki, anadilinde hiç yer almayan bir kuralın ya da kullanımın öğrencinin öğrenmesini yavaşlattığı bir gerçektir, bu sıkıntıyı aşmanın en önemli ve geçerli yolu sık yapılan gerek yazılı gerekse sözlü tekrarlardır. Sözcükleri cinsiyetleri ile birlikte öğretmek, işitsel ve görsel materyalleri kullanmak da ayrıca gerekli ve önemlidir. Öğreten kişinin,yazılı ya da sözlü alıştırmalar yaparken öğrencilerin seviyesini, öğrenme algı ve becerilerini de göz önünde bulundurmaya gayret göstermesi gerekir. Yapılan hataların en aza indirgenmesi için, ders içi etkinliklerde Türkçe ve Urdu dili arasındaki sessel farklılıklara dikkat çekmek ve dikte çalışmalarına ağırlık vermek, dil öğrenim sürecini hızlandırmaya yardımcı olacaktır.

Yapılan bu tez çalışmasında Türkiye Türkçesi ve Urdu dilindeki durum eklerinin yapısal yönden benzer ve farklı yönleri tespit edilip, Türkçeden Urdu'ya, Urdu'dan Türkçeye çeviri yaparken hangi noktaların göz önünde bulundurulması gerektiği araştırılmıştır.

ÖZET

Bu çalışma, yabancı bir dilin öğrenilmesi ve öğretilmesi sürecinde önemli rol oynayan durum ekleri üzerinde durmuştur. Ural- Altay dil ailesine mensup Türkçe ile Hint – Avrupa dil ailesinden olan Urdu diline ait durum ekleri, yapıları açısından araştırılmıştır.

Urdu dilinde durum, ad öbekleriyle birlikte kullanılan eklerle yapılır. Bazen isimler durum eki aldıklarında ve almadıklarında farklı biçimbilimsel yapıda görünürler. Urdu dilinde nesne ve özne kimi zaman durum eki alırken kimi zaman da almaz (özne için نے ve nesne için کو).

Türkçe ile karşılaştırdığımız zaman Urdu dilinin Arap alfabesiyle yazılması, biçimbilimsel yapısında Arapça ve Farsçadan gelen dilbilgisi kuralları ve kelimeleri barındırması dil öğrenimini zorlaştırmıştır. İsimler sayı ve duruma göre biçimsel değişime uğrar ve Türkçe isimlerde olmayan eril –dişil kavramı,Urdu dilinde isimlerin özünde vardır. Türkçe eylem sınıfı, isim ve sıfat cümle yapılarına göre oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Türkçede eylemler, zaman, kip ve kişiye göre uyuma girerken, Urdu dilinde zaman, kip, cinsiyet ve sayıya göre uyuma girer. Birinci bölümde Türkçe ve Urdu dilinin morfolojik yapısındaki benzerlik ve farklılık ele alınmıştır. İkinci bölümde ise durum eklerinin eylem üzerinde yarattığı etki üzerinde durulmuştur.

ABSTRACT

The study deals with case markers which are deeply important in the learning and teaching foreign languages.Turkish which belongs to Ural- Altaic Language Family and Urdu which belongs to Indo – Arian Language Family have been analyzed terms of the structure of case markers.

Case in Urdu is marked by particles (clitics) which follow noun phrase.Some nouns in Urdu have a different morphological form when they are marked by a case clitic than they are not.Objects and subjects that we have analyzed can be sometimes marked with a case (نے for subjects and کو for objects) .

Compared to Turkish, Urdu is a challenging language because of the Perso-Arabic script and its morphological system having inherent grammatical forms and vocabulary of Arabic, Persian. Nouns are inflected for number and case and have an inherent gender that could be either feminine or masculine in Urdu language while Turkish has not. Turkish verbs are complex when compared to the other word classes such as nouns and adjectives. Turkish verb inflects for tense, mood, person but Urdu verb inflects for tense, mood, gender and number. In the first chapter, the morphological structures are examined in terms of similarities and differences of Turkish and Urdu languages. In the second chapter case markers have been examined to emphasize the meanings they attribute to the verbs.

KAYNAKÇA

Abdulhak, Mevlevi., (2012), **Ḳava'id-i Urdu**, Lahor : 7th Sky.

Adalı, Oya., (2004), **Türkiye Türkçesinde Biçim Birimler**, 2.Baskı, İstanbul:Papatya Yayıncılık.

Aksan, Doğan., (2007), **Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dil Bilim),** II. Cilt, 4.Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksan, Doğan., (2009), **Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi**, 4. Baskı, Ankara : Engin Yayın Evi.

Asani, Ali S., Hyder, Syed Akbar, (2008), **Let's Study Urdu An Introductory Course,** USA : Yale University Press.

Ay, Özgür., (2001), **" +(y)lA (<ile)" Ekinin Cümle Öğeleri Oluşturmadaki Yeri",** Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,C. II, sayı 2, 253-260.

Banguoğlu, Tahsin., (2015), **Türkçenin Grameri,** 10.Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Barker, Muhammad Abd-al Rahman,Hamdani, Hasan Jahangir,Dihlavi,Khwaja Muhammad Shafi,Rahman,Shafiqur.,(1967), **A Course In Urdu İbtidā'ī Urdu,** Volume One, Montreal Quebec,Canada: Institute Of Islamic Studies McGill University.

Barker, Muhammad Abd-al Rahman,Hamdani, Hasan Jahangir,Dihlavi,Khwaja Muhammad Shafi,Rahman,Shafiqur.,(1976), **A Course In Urdu İbtidā'ī Urdu,** Volume Two, Ithaca, New York : Spoken Language Services.

Bilik, Nuriye, Özenç Nuray., (2007), **Urdu Dili Grameri,** İstanbul: LiteraTürk.

Bilik,Nuriye., (2008), **Urdu Dili Yazım Kuralları,** İstanbul: LiteraTürk.

Bulgur, Durmuş., (2019), **Urdu Dili ve Grameri,** Genişletilmiş 2. Basım, İstanbul.

Butt, Mariam.,(2012**) From Spatial to Subject Marker, Workshop on Non – Canonically Case Marked Subjects**, Iceland, June 4-8.

Butt, Miriam Jessica., (1993), **The Structure Of Complex Predicates In Urdu**, A Dissertation Submitted To The Deparment Of Linguistics And The Committee On Graduate Studies Of Stanford University In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Of Doctor Of Philosophy.

Butt,Mariam., (1993) , **Hindi –Urdu Infinitives as NPs ,(**ed. N. Koul,Omkar), South Asian Language Review: Special Issue on Studies in Hindi-Urdu, Vol. III. No.1. January, 51–72.

Cem,Ayşen.,(2005) **Dilbilgisi Öğretiminde Biçim –Anlam Kullanım Üçlüsü : Ders Malzemesi Hazırlama ve Uygulama Önerisi,** Dil Dergisi , (128), 7-27.

David, Anne, Maxwell,Michael, Browne, Evelyn,Lynn, Nathanael.,(2009), **Urdu Morphology.**

Eker, Süer., (2006), **Çağdaş Türk Dili,** 4.Baskı, Ankara: Grafiker Yayınları.

Ergin, Muharrem., (2013), **Türk Dil Bilgisi** ,İstanbul: Bayrak Basım.

Frowde,Henry, (1909), **Imperial Gazetteer of India – The Indian Empire** Vol I , Oxford : Clarendon Press.

Gencan, Tahir Nejat., (2007), **Dilbilgisi**, 1.Baskı, Ankara: Tek Ağaç Eylül Yayıncılık.

Hengirmen, Mehmet., (2007), **Türkçe Dilbilgisi**, Ankara : Engin Yayınları.

Huber, Emel., (2013), **Dilbilime Giriş,** İstanbul:Yabancıdil Yayınları.

Kalkan, Uğur., (2006), **Türkiye Türkçesinde Hal (Durum) Kavramı ve Hal (Durum) Eklerinin İşlevleri,** Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Karaağaç, Günay., (2010), **Türkçenin Ses Bilgisi,** 1.Baskı, İstanbul: Kesit Yayınları.

Karaağaç, Günay., (2013), **Türkçenin Dil Bilgisi,** 2.Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Karahan, Leyla., (2014), **Türkçede Söz Dizimi**,, 21. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Khad-o- Khel, Shereen Zada, (2016), **Aaeen-e- Urdu**, New Delhi : M.R. Publications.

Kıran, Zeynel, Kıran, A. Ezilen., (2013), **Dilbilime Giriş**, 4.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kişmir, Aykut (2017), **Türkçe ve Urdu Dili Arasındaki Tarihsel Etkileşim:Ünlemlerde Benzerlikler,** IV. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu, 1, 87-90, I. Cilt, (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:3561210).

Kişmir,Aykut., (2019), **Pakistan Tarihinde Türkler**, İstanbul : Demavend.

Korkmaz, Zeynep.,(2009), **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi),** 3.Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Koul, Omkar N., (2008), **Modern Hindi Grammar**, USA: Dunwoody Press.

Kuyumcu,Hakan.,(2014), **Urdu Dilinde ve Türkçede Sıfat İşlevli Yan Tümce Konusuna Karşılaştırmalı Bakış,**Selçuk Üniversitesi,Edebiyat Fakültesi Dergisi, sayı 32, 47-56.

McGregor, R.S., **Outline of Hindi Grammar,** New Delhi : Oxford University Press.

Mert, Osman., (2003) , **Türkçe'de Hal Kategorisi ve Öğretimi** , Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Erzurum, S. 21. 25-32 .

Özcan, Asuman Belen., (2012), **Doğu Kültüründe Anlatı Geleneği Urdu Nesri**,2.Baskı, Ankara: HDY Yayınları.

Saighal, M.C., (1945), **Hindustani Grammar,** Punjab : M.C Saighal & Son P.O Subathu, Simla Hills.

Schmidt, Ruth Laila.,(1999), **Urdu: An Essential Grammar**,London : Routledge.

Sing, Virendra , Kumar, Ashok., (2005), **Ibtidā'ī Urdu**, USA : Center for South Asia University of Wisconsin-Madison.

Toklu, M.Osman., (2013), **Dilbilime Giriş**, 5.Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Uzun, N.Engin., (2000), **Anaçizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe**, İstanbul: Multilingual.

Uzun,N.Engin.,(2004),**Dünya Dillerinin Örnekleriyle (Dil Bilgisinin Temel Kavramları) Türkçe Üzerine Tartışmalar,** 2.Baskı, İstanbul: Pandora Kitapevi.

Uzun, N. Engin., (2006), **Biçimbilim,** 1.Baskı, İstanbul: Papatya Yayıncılık.

Elektronik Kaynaklar :

http://hindiurduflagship.org/assets/pdf/Hindi_Ko.pdf (erişim tarihi : 20.03.2019)

http://hindiurduflagship.org/assets/pdf/Ne_Cracker.pdf. (erişim tarihi : 26.04.2019)

https://sozluk.gov.tr/ (erişim tarihi : 08 . 01.2019)

Sözlükler

Bulgur, Durmuş., (2013), **Urdu-Turki Dictionary**, Lahore-Pakistan: Punjap University Press.

English to English and Urdu Dictionary., (2013), Lahore : Ferozsons.

Ergenç,İclâl.,(2002), **Konuşma Dili ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü,** İstanbul: Multilingual.

Eşref, Ahmet Bahtiyar, Soydan,Celal., (2012), **Urdu-Türkçe Türkçe-Urdu Sözlük**, İstanbul :Türk Dil Kurumu.

Kidambi,Sithalakshmi, Kaya,Korhan.,(2013),**Hintçe–Türkçe Sözlük,** Ankara :Türk Dil Kurumu

Mevlevi Seyyid Ahmet Dehlevi., (1987), **Farhang-i Āsifiya** Lahor: Urdu Science Board.

National Council for Promotion of Urdu Language.,(2003**) Glossary of Technical Terms (English-Urdu) Linguistics,** M/o. Human Resource Develoment (Govt. Of India) West Block 1, R.K.Puram, New Delhi.

Vardar, Berke., (2002), **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü,** İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.